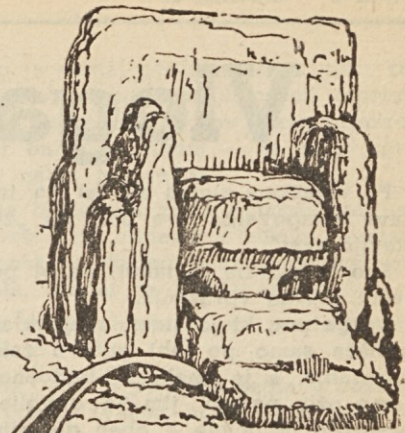

Koroška kronika

Izdaja:

Britanska obveščevalna služba

Cena:

za naročnike mesečno 90 grošev
posamezna številka 25 grošev

Leto II.

Celovec, petek 16. avgusta 1946

Številka 34

Skrivnost narodovega trpljenja

Trda je naša sicer tako lepa zemlja. Boren pridelek daje gospodarju in zanj zahteva žuljev, upognjenih hrbtov in razoranih lic. Ni radodarna kot drugod, neizprosna je in skopa. Tudi ni v njenem osrčju nobenih zakladov, zlatih, srebrnih ali železnih. le v Dobraču je razrita in razkopana in tam pred Peco se trgajo za njen rjavi kamen.

Zato naš rod ni bogat in ne pozna udobnega razkošnega življenja. Nima bogastva naloženega v mestnih bankah; njegovi domovi so preprosti, brez kričavosti in bahavosti modernih stavb, v njegovih vaseh ni zabavišč in ljudstva tudi ne mičejo mesta s svojimi igrami in raznovrstnim razveseljevanjem.

Tudi zgodovina priča, da se naše ljudstvo ni razvadelo. Usoda ga ni božala z mehкими rokami kot mati svojega ljubljénčka. Kot nejasen sen v davni preteklosti mu živi spomin na nekdanje kneze izpod Krnskega gradu. Že dolgih tisoč let služi naše ljudstvo sosedu, ki govori tuj jezik, mu pomaga graditi mesta, obdeluje njegova polja in seka zanj celo svoje gozdove. Njemu daje tudi svoje najdražje kar ima: svoje sinove in hčerke, da s svojim zdravim duhom okrepe tuji rod.

Usoda bi bila lahko temu ljudstvu bolj naklonjena. Lahko bi štel svoje vrste v milijonih in dorastel v močno narodno telo, da bi se vodilo in upravljalo samo, živelo svoje samobitno življenje, se samo včlenjevalo v družino narodov in se branilo samo iz svoje lastne moči. Ali ni mu prihranila niti najbridkejša izkušnje: za zvesto službovanje mora ubogi narod sprejemati kamen namesta kruha in nehvaležnost za svojo zvestobo.

Odkod našemu narodu tista skrivnostna sila, da se ni v stoletjih zrušil v svojem malem številu? Odkod čudež majhnega slovenskega naroda na Koroškem, da se z vsakim rodod vrača v novo pomlad?

Pravijo, da je skrivnost trpljenja v tem da nas notranje izčiščuje, kaže poslednje vzroke vsakega dogajanja in nas uči, globlje razumevati življenje. Veliki, bogati in gospodujoči narodi se le preveč zaverujejo v svojo moč, le preradi si zaželeli nebes na zemlji, le prehitro se zgubijo v svoji samoljubnosti in končno padajo razdvojeni in strti k tlom, kot pade ptica, ki je hitela previsoko k oblakom. Če je božji blagoslov nad malimi ljudmi, ki si morajo služiti svoj kruh z žuljavimi rokami, potem mora biti blagoslov tudi nad malimi, ubogimi narodi, ki morajo vsak dan trepetati za svoj obstoj in svojo samobit. Dokler je ljubi Bog pravičen, bo tudi njegova ljubezen do malih narodov, ki so tudi njegova stvar, enako velika kot do velikih, gosposkih ljudstev.

Velicina narodovega trpljenja je v tem, da narod ostaja slej kot prej v prostovoljni službi božje previdnosti. Iz tega, le težko preizkušenim dušam danega spoznanja zažema naše slovensko ljudstvo ono silo, ki ga dviga tako visoko nad bahavost in kričovitost velikih narodov. Naš slovenski rod ni rod števila in premoženja, marveč rod kakovosti in notranjega bogastva. Kolikor gre krivice preko tega koščka božje zemlje, ni njegova krivica. Kolikor je tod nezvestobe in zlobnosti do bližnjega, ni seme njegove njeve in njegovih oračev, marveč seme sovražnika, ki se je prikradel v temni noči in zasejal ljulko in osat med pšenico.

Možje značaji: matere svetnice in upa polna mladina so zato največji zaklad tega naroda in poroštvo za njegovo srečno bodočnost. Za trpljenje se rodi, v ognju trpljenja se čistijo slovenske duše, plemeniti se slovenska srca in jeklenijo telesa. Zato pa smo vedno pripravljivi na novo žrtev, a imamo tudi vedno močnejšo vero v pravico in ljubezen, kajti ti edini obstaneta v začetku in ob koncu.

Veliki Ziljan – Urban Jarnik

Letos 11. maja je preteklo stodvainšestdeset let, kar je zagledal luč sveta eden najboljših mož iz zgodovine koroških Slovencev, ki si je pridobil lepo ime med vsemi Slovenci in tudi preko slovenskih mej. To je bil naš prvi veliki Ziljan, Urban Jarnik, katerega sto deseto obletnico smrti smo obhajali letos junija meseca.

Urban Jarnik je bil mož, ki je po smrti prvega koroškega slovenskega pisatelja, Ožbolta Gutmanna (1727–1790), povzel in nadaljeval njegovo delo. Skrbel je za izdajanje slovenske slovnice in spoznavanje slovenskega jezikovnega zaklada, pisal, prirejal in izdajal slovenske verske, versko poučne in nabožne knjige za koroške Slovence; bil pa je razen tega še prvi, ki je med koroškimi Slovenci pisal slovenske pesmi, prvi, ki je s slovenskimi knjigami skrbel za njihovo umsko izobrazbo in njihov gospodarski pouk-posebno je skrbel za šolsko mladino-prvi, ki je z veseljem učenega moža skušal do konca spoznati zgodovino Slovencev na Koroškem, njih šege in navade, narodne noše in plese, narodne pesmi in pravljice, njih pripovedke in zgodovinske spomine. Pri vsem tem pa ga je vodila misel in želja, da bi prebudil svoje rojake k zavesti, da so kot Slovenci nekaj, česar se ni treba sramovati, da so nekaj svojega, lepega, življenja in ljubezni vrednega.

Ta naš veliki Ziljan se je rodil 11. maja 1784 pri Nadižarju na Potoku v šentštefanski fari v Spodnji Zili. Oče je bil trden kmet, točil je tudi vino in skrbel voznikom za pripravo, saj je stala njegova hiša ob cesarski cesti pod dvema klancema. „Raz-

novrstni ljudje so prihajali k nam“, pripoveduje (leta 1836) Urban Jarnik sam; „proti vsakemu so bili oče vljudni in mu prijazno postregli. Zaradi tega jih je soseska ljubila in radi so prihajali k njim po nasvete.“

Leta 1795 je poslal oče Urbana v Celovec, da bi študiral za „gospoda“. Nižje razrede je izdeloval srednje, v višjih pa je postal odličnjak. Leta 1803 je stopil v celovško bogoslovje. V jeseni, 12. oktobra 1806, ga je kardinal Šalm posvetil za duhovnika. Kaplanoval je najprej v Čajničah, nato v Podkarnosu in Celovcu, kjer je bil mestni kaplan. Pozneje je postal župnik v Nemškem Šmihelu na Gosposvetskem polju, 1827. leta pa je dobil župnijo v Blatogradu na Koroškem.

Jarnika so označili predstojniki kot dobrega duhovnika, pa tudi ljudje so ga imeli povsod radi. Kakor je bil Jarnik dober duhovnik, je bil tudi zaveden in zvest član svojega naroda. Te zavednosti se je navzel prav gotovo v Celovcu, ker tam še niso bili pozabili narodnega dela pokojnega Ožbolta Gutmanna; saj sta delovala tam za časa Jarnikovega študija mladi Matija Ahacel in Franc Grundtner. Razen tega je deloval tedaj v Celovcu tudi slovenski pisatelj Jurij Japelj, prireditelj slovenskega svetega pisma in slovenski slovničar, ki je bil od l. 1799 do 1807 vodja celovškega semenišča. Odločilno je delovala nanj tudi tedanja slovenska knjiga in pesem (Valentin Vodnik in Jernej Kopitar) in duh tedanje dobe – romantika.

V svojih pesmih je opisoval stare narodne obrede (Kres), pravljice, opeval je prirodne lepote in svojo domovino (Na

mojo domovino), ali oblikoval tedaj občajna pastirska ljubavna čustva ali kaj podobnega. Nekaterim svojim pesmim je Jarnik zložil tudi napeve in so v veliki množini ponarodele.

Jarnik se je lotil z veliko vnemo študija zgodovine koroških Slovencev. Na osnovi krajevnih imen in drugih zgodovinskih virov je dokazal, da je bila nekdanja Koroška slovenska, pokazal pa je tudi vzroke, zakaj so Slovenci nazadovali in odločno zavrnili prenapeteže, ki so že tedaj zahtevali, naj se koroški Slovenci ponemčijo.

Jarnik je spisal tudi prvi celotni opis slovenskega narečja: „Obraz slovenskega narečja u Koroškoj“, ki ga je v ilirskem jeziku priobčil v zborniku „Kolo“ (l. 1842). Jarnik je bil tudi prvi, ki je v nemški jezik uvedel namesto prejšnjega izraza „windisch“ za naš jezik novi, spoštljivi izraz „slovenisch“.

Jarnik se je zavzemal za slovenski jezik tudi kot duhovni pastir med svojimi župljani, kot duhovnik med stanovskimi tovariši in nasproti duhovski oblasti in to ne brez uspeha. Zato tudi ni čudno, da je govoril tedanji celovski spiritual, poznejši lavantinski škof Anton Martin Slomšek, svojo slovito binkošno pridigo o „dolžnosti svoj jezik spoštovati“ na binkošni ponedeljek leta 1838 prav v Jarnikovi župniji v Blatogradu.

Kot človek je užival Jarnik med sodobniki zasluženost spoštovanje in ljubezen; o njegovem ugledu med književniki in učnjaki govori njegovo obširno dopisovanje in z najnamenitejšimi možmi tedanje dobe.

Glejmo, da bomo vestno hranili njegovo duhovno dediščino in jo množili.

Kulturne organizacije

Med imenitna izobraževalna sredstva vsakega kulturnega naroda štejemo razna društva. Navadno jih imenujemo prosvetna ali pa izobraževalna društva in jih vsi dobro poznamo. Koroški Slovenci so se teh društev še s prav posebno ljubeznijo oklepali, dokler jih niso hitlerjanci zatrli.

Sedaj se prosvetna društva zopet oživljajo. Z veseljem ugotavljamo, da se narod njihovega dela živo udeležuje. Zaveda se pač, da v kulturnih razmerah, v kakršnih koroški Slovenci pod silo razmer živijo, prosvetne organizacije pomenijo še mnogo več, kakor v normalnih razmerah. Prišlo je tako daleč, da se koroški Slovenec lahko počuti domačega le še v svoji hiši, v cerkvi in v prosvetnem društvu. Tu lahko živi svoje narodno življenje in uživa domači zrak s polnimi prsi. Vse drugo je postalo zanj tučina, prezirajoča in mrzla, kjer ga duši zastrupljeno ozračje narodne mrznje. V ljudsko šolo je v minulem šolskem letu sicer stopila slovenščina – vendar šola po duhu in srcu večji del nima nič slovenskega in domačega.

Nič čudnega torej ni če se narod s tako iskreno ljubeznijo oklepa svojih kulturnih organizacij. Za prosvetna društva je pa to živo zanimanje slovenskih ljudi resen opomin, kako odlično kulturno delo so poklicana izvrševati in kakšno odgovornost nosijo vodilni krogi pri delu za vzgojo in izobrazbo najširših ljudskih plasti.

Delo prosvetnih društev se razvija zlasti v treh smereh:

1. predavanja poučne in narodno-izobraževalne vsebine po enotno zasnovanem skupnem načrtu,
2. dramske predstave z raznimi igrami,
3. pevski nastopi.

Za razna predavanja in tečaje se ljudje bogve kaj ne zanimajo, če niso izredno so-

dobna in aktualna. Res je, da so ljudje najbolj radovedni za razna politična vprašanja. Vendar morajo kulturna društva ravno v tem pogledu biti previdna; kajti nič ni lažjega, kot z visoke kulturne ravnine zdrkniti na spolsko pobočje plehkih političnih rečenic in šlagerjev. Ne rečemo, da prosvetna društva ne bi imela med drugim tudi naloge, široke ljudske množice nacionalno – politično šolati in izobraževati. Toda taka izobrazba ne sme v okviru prosvetnih organizacij nikoli pasti na raven propagande za ta ali oni politični tabor. Ako bi se to zgodilo, bi taka društva v temelju zgrešila svoj namen in škoda bi bila nepopravljiva. Politika in politični tabori se menjajo, nastajajo in propadajo – narodna kultura pa mora trdno stati in se ne sme nikdar strankarsko – politično opredeljevati, niti ne usmeriti.

Mnenja smo, da je razen politike še vse polno ne dosti manj zanimivih in privlačnih snovi za izobraževalne večere in predavanja. V mislih imamo zlasti vprašanja narodnega, poklicnega, gospodarskega in socialnega značaja, ki preprostega človeka dnevno srečavajo in ga kot taká resno zanimajo. Tu je široko polje kulturnega dela, ki ne bo zlepa moglo biti dovolj obdelano. Seveda je predpogoj za uspeh zadosten kader strokovno dobro podkovanih in govorniško nadarjenih in izurjenih predavateljev. Ni treba imeti nobenih skrbí, da bi taka zborovanja ne bila dobro obiskana, če bodo ljudje vedeli, da pride dober predavatelj.

Izredno kulturno poslanstvo vršijo prosvetna društva z raznimi igrami iz narodovega življenja in njegove zgodovine. Kako se izurijo v uporabi jezika in v nastopanju! Boljšo šolo za bodoče predavatelje in javne delavce bi bilo težko najti. A to ni vse. Lepe in umetniško vredne predstave so viso-

ka šola za srčno izobrazbo ljudstva, pa tudi za buditev narodnih in človečanskih čustev.

Nadvse važno kulturno delo pripada petju. Slovenci smo znani in priznani pevci. Koroški Slovenci s svojo značilno pesmijo so pa prvaki slovenskega petja. Žal je v zadnjih letih slovenska pesem v koroških grlih zamrla. In danes je treba in bo še treba mnogo dobre volje in veliko poštvalnega truda, da jo spet obudimo v tistem obsegu, kakor se je nekoč razlegala po koroški zemlji. Treba je graditi čisto znova. A vredno je vse žrtvovati, da to našo začarano kraljičico spet obudimo k življenju. V pesmi je silna moč, kakršne nima nobena druga panoga kulture in umetnosti. Zgrabi ti srce in dušo in jo dvigne iz nižin vsakdanjega trtega življenja pred prestol večne lepote in dobrote.

Po tolikem kulturnem razdejanju med slovenskim ljudstvom na Koroškem, kakor ga je kot króno vsemu prejšnjemu oviranju in zapostavljanju posadil na glavo brezpravnemu narodu nacizem, je začetek kulturne obnove težka naloga. Vsi Slovenci brez razločka moramo prijeti za delo in vsak na svojem področju storiti v polnem obsegu svojo dolžnost. To je naša slovenska naloga. Od nemških sodeželanov, ki so bili doslej vajeni zatiranja in preprečevanja slovenskega kulturnega življenja, pa moramo zahtevati, da naše kulturno delo spoštujejo in ga ne ovirajo. Vsaka ptica po svoje poje in cvetlice različno rastejo in cveto: pustite, da razvijamo svoje kulturne osobine po svoji! S tem bogatimo kulturo svojega kraja in pripomoremo k lepoti življenja, ki je sicer tako borno.

Od oblasti pa pričakujemo, da bodo slovensko kulturno stremljenje podpirale. Koroški Slovenci imajo do take podpore polno pravico; v strašnih letih kulturnega zatiranja se je pravica po podpori podestorila. —kš.

Vloga „velikih“ in „malih“

Po vojaškem zlomu sil osi so imele države zmagovalke dve poti, da „zopet postavijo svet“.

Eno bi morale iti takoj; da bi poizkusile rešiti glavna vprašanja.

Druga pot, ki je sicer zahtevala, da se preišče samo po sebi gotovo zelo važna vprašanja, a je imela za bodočnost sveta samo ožji pomen, jim je dovoljevala, da preloži odločitve o obeh glavnih premaganih državah Nemčiji in Japonski.

Izbrale so drugo pot.

To se je brez dvoma zgodilo vsled tega, ker so slutile, da bi se mednarodni položaj, če bi v prvi vrsti pričeli z glavnimi vprašanji in se ne bi mogli zediniti, nevarno poslabšal, še predno bi oni dve milijardi ljudi, ki so bile pognane v vojno, mogli najti najnujnejšo mero telesnega in duševnega ravnotežja.

To bi bilo priznanje njihovega nesoglasja glede večine vprašanj.

Zato imamo prvo mirovno posvetovanje, ki je daleč od pravega mirovnega posvetovanja, katerega potek pa bo imel velik vpliv na mednarodno ozračje.

Posvetovanje enaindvajsetih, katero so sklicali samo zato, da bi se pogovorili o pogojih pogodb, katere bodo naložili vazalnim državam Hitlerjeve Nemčije, bo imelo zgodovinski pomen, ker je prvo v vrsti posvetovanj, ki bodo v svoji celoti predstavljala mirovno konferenco.

Ker zaseda pod nadzorstvom javnega mnjenja, smatrajo njeno delo vsi narodi kot prvo poglavje v veliki knjigi „novega sveta“.

Morali bi biti čudovito zaslepljeni, če bi po tem silnem pretresu, katerega je doživel svet po dolgem razdobju strahu in negotovosti od leta 1939 do 1945, pričakovali hitro obnovo tvarnega in нравnega reda. Vsled tega je pametno, če se ne damo preveč vplivati, ako bodo pri posvetovanjih enaindvajsetih nastopile ob gotovih prilikah težkoče.

Bodočnost Evrope je prav gotovo mnogo manj odvisna od tega, kaj vsebujejo pogodbe z Italijo, Madžarsko, Bolgarijo, Romunijo in Finsko, kakor pa od vloge, katero bodo pripisali Nemčiji od soglasja ali nesoglasja, ki vlada zaradi nje med štirimi velesilami, katere jo imajo sedaj zasedeno.

Ker predstavlja Evropa samo majhen del zemeljske oble, Azija pri šahovski igri velikih ne bo odsotna.

Kakor za Evropo, so v prvi vrsti Združene države, Sovjetska zveza, Velika Britanija in ravno tako Francija one, ki se morajo zediniti o bodočem stanju Japonske in Tihega oceana. Razlika gledišč anglo-saskih dežel ter Sovjetske zveze na tem ogromnem področju ni nepomembnejša kakor pa glede Evrope.

Dežele, katere niso uvrstili med velesile, imajo ravno toliko vzrokov, če ne več, da hrepenijo po soglasju med velesilami, brez katerih noben sklep ne more doprinese k dejanski utrditvi miru.

Ker so Veliki — pri tem mislimo seveda v prvi vrsti na Združene države, Sovjetsko zvezo in Veliko Britanijo, ki so nosile devet desetih vseh bremen za vodstvo vojne proti Nemčiji in Japonski — zahtevali posebno mesto in ker so na to tudi pristali, potem tudi naj, v slučaju da se bo izreklo zadnjo besedo, obdržijo odgovornost, katero jim nalaga posebno stališče — ki odgovarja dejanskemu stvarnemu stanju.

Posvetovanje enaindvajsetih nalaga „Velikim“ kakor „Srednjim“ in „Malim“ preizkušnjo.

Veliki morajo dakazati, da so odločni, da ne zamenjajo svoje predprave z zahtevo na neke vrste skupne samovlade, ki bi prepustile drugim narodom samo stransko vlogo.

Države, ki imajo manjšo vlogo, imajo nalogo, da dokažejo, da v nobenem slučaju, četudi zastopajo svoje stališče, ne žele zaostri nesoglasja in sporov, ki vladajo med tremi, štirimi ali petimi.

(„La Tribune des Nations.“)

Amerika k mirovnim posvetovanjem

Izgleda, kakor da bi sedanja mirovna konferenca ne mogla preje naložiti veljavnosti svojih sklepov podvrženim vojnim silam Evrope, predno ne bo prvih pet mirovnih pogodb podpisanih in predanih. Res je, da marsikatero vzvišenih poslanstev, katera so lebdela pred borečimi se narodi v gorkih urah bitk, vedno bolj izginja, in da je mir težje kot kdajkoli dosegljiv. Pariški sestanek odposlanstev 21 različnih narodov se jasno razlikuje od prvega mirovnega posvetovanja leta 1919. To je prvi veliki korak za odstranitev ogromnega spora, ki je dvignil svet iz tečajev. To srečanje zopet stavlja v ospredje dejstvo, v kako izvanredni meri se je od leta 1919 spremenil postopek skupnih posvetovanj. Tukaj zbrani narodi so vsi zaposleni s tem, da rešijo na najboljši način velikansko

vprašanje svetovnega miru, katero so doslej samo razčlenili, a ne v celoti obravnavali. To je najpomembnejša razlika z nesrečno Versaillsko pogodbo, pri kateri je bilo razmerje nasprotno in ki je privedla Evropo le iz dežja pod kap. Medtem ko je prišlo preje veliko razočaranje šele pozneje, se je polastilo tokrat že pred dokončno določitvijo mirovnih prilik. Stvar tokrat obljublja v toliko več uspeha, v kolikor so pogodbe, ki jih bo treba podpisati, dejansko samo sad dolgih pretehtavanj in trdovratnega zastopanja osebnega stališča posrednih soudeležencev.

Ta novi postopek za zadovoljitev narodov se je izkazal za zelo obširen in mučen; stalno odlaganje dokončne ureditve

Na odru enaindvajsetih

Odgovornost „21“ bo tem večja, ker so „Štirje“ izpolnili samo en del svoje naloge in rusko-anglosaško nerazpoloženje bremenilo na celokupnem mednarodnem življenju. Nastop „17“, ki so se povezali s „Štirimi“, se je zgodil ob resni uri. Ali bo srednjim in malim državam uspelo doseči to, kar Veliki niso mogli uresničiti, ker so narodnostne težnje razvoja od Sredozemskega morja do Pacifika naletele ena na drugo? Njihova odposlankstva pridejo v Pariz z namenom, da delajo, da utrdijo mir, ki se je, komaj v začetkih, že začel majati. Te srednje in male države vedo, da bi jih nov vrtnec razbil in da stoji ves njihov obstoj na kocki. One kažejo voljo, da so udeležene pri sklepih in v vsakem pogledu uporabijo svojo enakopravnost. Avstralija je zopet postala njihov govornik.

Lahko samo upamo, da se bo teh 17 držav, od katerih nobena ne more zahtevati prevladujoče vloge združilo, da postavijo mir na trajno podlago. Njihova veljava bo tem večja, čim bolj bodo branile skupne koristi narodov in če se ne bodo spuščale v ekspanzionistična podjetja. Združene so marsičesa zmožne. Rztresene pod vplivom tega ali onega „Velikega“, ki oznanja blagoslov splošnega sporazuma, a bi se temu kljub temu odtegnili, bi bili soudeleženi brez moči.

Pred svetom so dnevi, katerih učinek je lahko neomejen. Če bo nemško vprašanje urejeno potom angleško-rusko-ameriško-francoskega sporazuma, potem bodo lahko milijoni svobodno dihal. Ako pa ga bodo odložili, ali pa smatrali za v trenutku nerešljivo, potem se dvigajo najtemnejši

ni zgnešilo svojega vpliva na velike dele razbitega sveta.

Danes smo že tako daleč, da brez besede priznamo, da je sedanje mirovno posvetovanje v Parizu bolj konferenca sklenitve miru med zmagovalci kakor pa med zmagovalci in premaganimi. Dejstvo, da so konferenco sploh uresničili, je že samo po sebi prvi in gotov korak na poti k miru. Čeprav obravnavajo vprašanja Sredozemskega prostora ter Balkana samo kot stranska, moramo le priznati, da so predhodna pogajanja sama po sebi že delen uspeh, ki nudi sijajen dokaz za končno zmago visoke državniške umetnosti ter zagotovilo za dokončno rešitev vseh še nerešenih vprašanj. („New York Herald Tribune.“)

oblaki na obzorje. Ako bodo trenja med Anglosaksonci in Sovjeti, ki so že mesece odigravajo pred našimi očmi še dalje trajala in se povečala, bo nevarnost tretje svetovne vojne vedno večja.

Kakor vsak začetek posvetovanj, mora tudi posvetovanje „21“ zbujati nade. Mora jih zbujati, ker vsak misleči človek danes lahko pregleda dalekosežnost razdora.

(„La Depeche de Paris.“)

Delo mirovnih posvetovanj

Dela mirovnih posvetovanj so tem pomembnejša, v kolikor kljub načelnim določitvam osnutkov mirovnih pogodb gotova poedina vprašanja istih še niso rešena. Naloga članov mirovnih posvetovanj je, da v tesnem sodelovanju pretehtajo osnutke pogodb in izdelajo vrsto predlogov, ki zavzemajo stališče do nerešenih točk.

Uspeh mirovnih posvetovanj bo odvisen samo od tega, kako bodo poedini narodi, ki so se zbrali, odgovorili na odprta vprašanja. Pri tem moramo poudariti, da delo, katero je Svet zunanjih ministrov velikih Štirih doslej napravil, njihovo delo silno olajšanje.

Tako ostane 21 narodom pri mirovnih posvetovanjih samo še skrb, da na zadovoljiv način izdelajo drugo stopnjo priprave mirovnih pogodb in premostijo vse težkoče, ki bodo v tej zvezi še nastale. Čim bodo to delo končano, lahko določijo države zmagovalke, dokončno besedilo pogodb z Italijo, Romunijo, Bolgarijo, Madžarsko in Finsko. S tem so države zmagovalke veliko doprinesle k mirovnemu delu in varnosti vseh narodov.

(„Pravda“).

Problemi, ki jih je treba rešiti

Italija in Francija.

Italija stoji pred osmimi problemi. Prvi trije imajo francosko-italijanski značaj. Leta 1860 so potegnili mejo in Savoja in Nica sta pripadli po ljudski volji Franciji. Meja pa ni potekala po grebenih gora, kar je imelo za posledico, da so bili pašniki večkrat na italijanski strani a vasi na francoski. Na drugi strani pa so pustili Tendo in Brigo. Italiji, čeprav sta glasovali za Francijo. Italija je leta 1940 izkoristila te strateške prednosti. Razen tega je ostala Italija tudi dolina Aoste, v kateri govorijo francoski jezik. Francija je zaprosila pri ministrski konferenci za popravilo meje, kar so ji tudi ugodili. Drugo francosko-italijansko sporno vprašanje je tudi tunizijska zadeva. Tretji slučaj pa se nanaša na popravilo libijsko-tunezijske meje.

Italija in Jugoslavija.

1918. leta je dobila Italija Trst, Istro, nekaj dalmatinskih otokov in mesto Zader, pozneje je prišla zraven še Reka. Tu gre za dediščino Benetk, toda v praksi je vse zaledje slovansko. Razliko naj bi uredili po tej vojni. Po določitvi zunanjih ministrov bo dobila Jugoslavija skoro vso Istro, tržaško vprašanje pa bo ostala odprta, ker bo Trst prihodnjih deset let pod zavezniško upravo. Če pogledamo na zemljevid vidimo, da je Trst izhodišče za vso srednjo Evropo. To je vplivalo na odločitev zunanjih ministrov in bo vplivalo tudi na mirovno konferenco.

Zamolčati se ne da dodekaneškega vprašanja in vprašanja italijanskih kolonij. Dodekaneško vprašanje hočejo rešiti na ta način, da bi pripadlo 12 otokov Grčiji pod pridržkom razorožitve. Italijanske kolonije Libija, Eritreja in Somalija ostanejo še vedno nerešeno vprašanje. Glade Libije se odigrava sporno vprašanje istočasno med Italijo, Anglijo, Arabijo in Rusijo. Glede Eritreje pa stavlja zahteve Etiopija, ki se udeležuje tudi mirovne konference.

Služaj Madžarske.

Ta slučaj je žalosten. Ko je pripadala Madžarska še avstro-ogrski monarhiji, so jo sestavljale: sedanja Slovaška, Transilvanija

Drobne novice

V Rio de Janeiru se bodo ameriški in britanski opazovalci udeležili razgovorov o odločitvi brazilske vlade, da dovoli priselitev 100.000 beguncev iz begunskih taborišč v Avstriji in Nemčiji. Razgovorov se bodo udeležili tudi zastopniki mednarodnega odbora za begunce.

*

Dopisnik „Timesa“ z Dunaja poroča, da se je po poročilih, ki so prišla iz Budimpešte, dobro začela stabilizacija madžarskega denarja. Pengö, ki je v zadnjih dneh preteklega tedna padel na zelo nizko vrednost, je izginil iz prometa in na njegovo mesto so uvedli forint.

*

Zaradi stavke tiskarjev, ki zahtevajo 40% povišanje plač in 5 urni delovni dan, so izdali atenski časopisi skupno izdajo pod naslovom „Združeni tisk“. Samo komunistični list „Rizospastis“ je izšel kot po navadi.

*

Albanska uradna poročila javljajo, da so majhni spopadi s streljanjem skoro vsak dan na grško-albanski meji. Albanski stražniki so nedavno pobili grškega vojaka, ki je pri Korici prešel 200 m na albansko ozemlje z drugima dvema vojakoma in dvema civilistoma. V nekem drugem poročilu obtožujejo grške čete, da so napravile zasedo na albanski meji in da so odprle ogenj na albanske kmete, ki so želi žito.

*

Po odredbi jugoslovanske narodne skupščine so dr. Smolako, jugoslovanskega zastopnika pri nadzorstvenemu svetu za Italijo, odpoklicali z njegovega mesta.

*

Državni predsednik Turčije Ismet İnönü je izrečno pristal na novo vlado, katero je sestavil novi ministrski predsednik Peker. V novi ministrski listi so se pojavili štirje politiki, ki so bili že pod Saracodluom ministri: zunanji minister Saka, pravosodni minister Mumtaz, minister za carine in monopol Thasin in minister za dela Stez. Verjetno je, da v turški zunanji politiki ne bo nobenih sprememb.

*

V Parizu je pri neki tiskovni konferenci češkoslovaški zunanji minister Jan Masaryk potrdil poročila o pogajanjih s Francijo za obnovo francosko-češkoslovaške prijateljske pogodbe. Sporočil je tudi, da je Češkoslovaška pričela pogajanja z ameriško vlado o pomoči za Češkoslovaško.

*

Kakor javlja United Press je nek govornik ameriškega zunanjega ministrstva izjavil, da vlada Združenih držav ni sprejela nobenega potrdila o poročilih, po katerih naj bi bili Sovjetska zveza in Švica ustanovili družbo za razdelitev rumunskega petroleja. Tozadevne poizvedbe pa bodo izvršili.

*

Po poročilih United Press razlagajo časopisi v Argentini govor generala Franca pri prijateljski večerji v San Sebastianu in pišejo, da je v zvezi s Francovim napadom na Rusijo tudi napad na Anglijo.

*

Številni Bolivijci, ki so bili s prejšnjo vlado v ozkih stikih, so po poročilih United Press iz Montevideo-a zaprosili pri sosednjih državah za zavetje.

*

Po poročilu United Press iz Londona je britanska vlada odklonila zahtevo Sovjetske zveze po reparacijah v višini 10 milijard dolarjev s strani Nemčije. V dotični izjavi, katero so poslali ruski, francoski in ameriški vladi, dolžijo Sovjetsko zvezo enostranske prekršitve Potsdamskih določb.

*

Občinskemu svetu v Margate (Anglija) so poslali predlog za postavitev angleškega „kipa svobode“. Kip naj bo postavljen na Doverski pečini. Po načrtu naj ima Churchillov kip v ustih ogromno cigaro, ki naj bo ponoči razsvetljena in na ta način lahko služi parnikom v Rokavu kot kažipot.

*

United Press poroča iz Aten, da je grški minister za javno varnost objavil, da je policijsko postajo v Kariophonu pri Graveni napadlo okrog 500 levičarskih elementov. Med borbo, ki se je razvila, sta bila dva od devetih branilcev ranjena. Po drugem poročilu ministra, je napadla neka levičarska skupina policijsko postajo v Melissi in jo zasedla. Usoda posadke je neznana.

*

Kakor je francosko zunanje ministrstvo javilo, bo potoval francoski ministrski predstavnik Bidault, če bo to dovolil mednarodni in politični položaj, kot vodja francoske delegacije k generalni skupščini Združenih narodov v Združene države, ki bo 23. septembra.

*

Kakor poroča FND je italijansko zunanje ministrstvo objavilo, da bo odpotovalo poljsko trgovinsko odposlanstvo iz Varšave v Rim. Vodja italijanskega odposlanstva, ki bo sklenil italijansko-poljsko trgovinsko pogodbo, je minister Umberto Grazzi.

Profesor Kozjebradec se preteguje po divanu in krohota. „Ah, zlati ženki sta moja Porcijunkula in moja mati. Ha, ha, ha! V svojem tekmovanju za moj dobrobit, sta zelo duhoviti. — Res imam dve blagi ženski...”

Učenjak ugasne cigaro in se naprej topi od zadovoljstva in sreče.

Njegova mati ga je vedno ljubila, oboževala in razvajala. Bog ne daj, da bi ga bil kdo izmed sošolcev kdaj udaril. Opravka bi bil imel z njo, ki bi se bila kakor razkačena koklja zakadila vanj. Nihče ga ni smel niti grdo pogledati; za njo je bil najboljši in najlepši otrok. Še sedaj, ko je bil že zdavnaj mož (drugače bi se ne bil oženil) ga je še vedno smatrala za otroka in z isto ljubeznijo skrbela zanj.

V nežni Porcijunkuli — svoji snahi — je videla tiranko, ki je vzela njenega sina samo zaradi njegove dobre vzgoje (in stara gospa ni bila malo ponosna na to), ker si je mislila, da ga bo tako dobrega, ponižnega in skromnega lahko vedno imela pod copato. Res, gospod profesor je včasih moral uporabiti vso svojo učenost, da je bih napram obema ženama tak, kakor sta si ga želeli: zvest soprog in vzoren sin. Čim bolj pa se je trudil, da bi zadovoljil obe, tembolj so se množili vsakdanji izgredi in spletke.

Soproga mu je prišla vedno nasproti, ko je zaslislala njegov korak po vrtnem pesku in mu že na pragu padla v objem. Toda ni še bil odmaknil ust, že se je vselej pojavila v predsobi „vladarica mati“, kakor bi se bala, da bo prikrajšana. Pozdravil jo je s sinovski spoštljivostjo in jo objel, a boljša polovica je šobila rudeča usteca. In že je tašča kuhala rilec, kajti zdela se ji je neznosna ta snaha, ki ne mara videti, da bi sin ljubil in spoštoval tudi mater.

Profesor Kozjebradec je nedavno zvedel za „diplomacijo“ s časopisom, kar mu je zagrenilo ves teden. Že pred sedmimi meseci, ko še ni bil poročen, je imel navado kupiti vsak dan dnevnik in ga prinašati domov. Tako tudi po poroki. Toda mati, ki se nikoli ni kdo ve kaj zanimala za časopise (kakor se spodobi za mater profesorja filozofije) je naenkrat odkrila, da se snaha polasti časopisa čim pride v hišo in ga čita z velikim zanimanjem. Seveda ga je sedaj kot najstarejši član družine najprej zahtevala zase. Krasno se je zabavala vselej kadar je položila časopis na košarico za ročna dela in ga pustila tam ležati po ves dan. Čitala ga ni nikoli, hotela je le snaho navaditi strpnosti.

„Kaj“, je vprašala snaha nekega večera, „koze so ostale nepoškodovane pri atomskem poizkusu na Bikinih, črnoborzijanci ne bodo več prejemali svetih zakramentov, a jaz vem to šele danes. Ali me imate zla neumnico?“

„Pst, pst“, je soprog skušal, da bi jo pomiril. „Moja dobra ženka, dušica moja, srček moj, pomiri se! Jezica bi utegnila škodovati tvoji lepoti...”

V kraljestvu lutk

Spisal Fr. Bazilij

(Ponatis dovoljen samo s pristankom pisca)

11.

„Živela pravica!“ vzklikne soglasno ljudstvo. Te dve besedi ga znova utrdita v boju zoper zlo.

Prekrižani računi

Odkar živi v gradu na pečini čarovnik Zlotvor, ni v lutkovnem kraljestvu več pravega veselja. Utihnila je pesem, zamrl je smeh na obrazih. V srcu vsakogar plamti le ena želja: boj zlu! A kaj, ko so vsi tako zelo slabi! Kako morejo nad sovražnika, ki živi na skali v utrjenem gradu ter ima, razen tega, še tako mogočne branitelje. Sam zmaj preži neprestano pred velikimi vrati na slehernika, ki se približuje pečinam.

Samo Jurčeka mine kmalu otožnost prvih trenutkov, ko je zmagal zlo. Postane zopet stari Jurček: vedno vesel, nikdar slabe volje, vedno pripravljen za vsakovrstne šale. Kadar je utegne, ponagaja branjevki in tudi krojač Šivanka neredko teka za nagačivcem z metrom v roki po trgu. Da je podrl ubogi dolgin pri tem nekoč čuvaja ter se zavalil čezenj, še ne veste. Pa ga je „oko postavne“ neusmiljeno dregnilo s helebarde v suha rebra in ga hotelo odpeljati pod kraljev dvorec, kjer bi dobil zastoj jedačo in pijačo. Po vrhu mu ne bi bilo treba plačevati stanovanja, kajti v lutkovem kraljestvu je bivanje v ječi zastoj. Toda krojačka je rešil tedaj sam Jurček iz rok preskrbno vnetega varuha reda.

Vendar pa ima zadnji čas naš nagajivček za enako in podobno manj časa. Po dolge ure preleži vznak, gleda v zrak in premišlja, kako rešiti lutkovno kraljestvo zla.

Že ko prvi dan, ko se je čarovnik naselil v gradu, se je spomnil vile Lahkokrile in skrvnostnega rdečega cveta, katerega mu je poklonila. Komaj da je dahnil vanj, že je bila pri njem srebrna meglica, iz katere je

Imam dve blagi ženski!!!

Nič ni opravil. „Dušica“ se je togotila kakor puran, dokler ni možu Sv. Duh navdahnil rešilne misli: kupovat namesto enega, kar dva časopisa. Nato jih je prinašal vsak dan domov, enega materi, a drugega ženi in obe sta se — o kakšna blaženost! — razjokali od zadovoljstva.

V tem času „premirlja“, se je profesor spomnil, da bi si dal napraviti nove hlače iz tenkega kamgarla. Tako rad se hodi kopati, pa vendar ne more iti k jezeru v oguljeni obleki, ki jo ima za v šolo. To bi bilo neskladno s prelepo naravo. Črne zimske obleke tudi ne more obleči, ker potem se mu še celo možgani potijo, da še misliti ne more. Torej nove hlače: Brez površnika, saj mu bosta „blagi ženski“ morda spletli tenak pulover, ki ga bo oblekel čez srnjco.

Že ob sami zamisli so se pojavile težkoče. Soproga bi bila rada temno modro blago za njegove hlače, a mati svetlo sivo. Da bi ne kalil ljubega miru, je moral zadostiti obem. Tako si je dal napraviti hlače iz karirastega blaga, ki je vsebovalo obe barvi.

Krojač je hlače ukrojih v nekaj dneh in jih prinesel na dom ter takoj dobil plačilo. Profesor Kozjebradec se je novih hlač tako razveselil, da jih je moral takoj pomeriti. Pa glej ga zlomka! Predolge so bile. skrajšati bi jih bilo treba najmanj za dva prsta.

Kaj naj stori? Ali naj jih nese nazaj h krojaču, ki stanuje daleč na drugem koncu

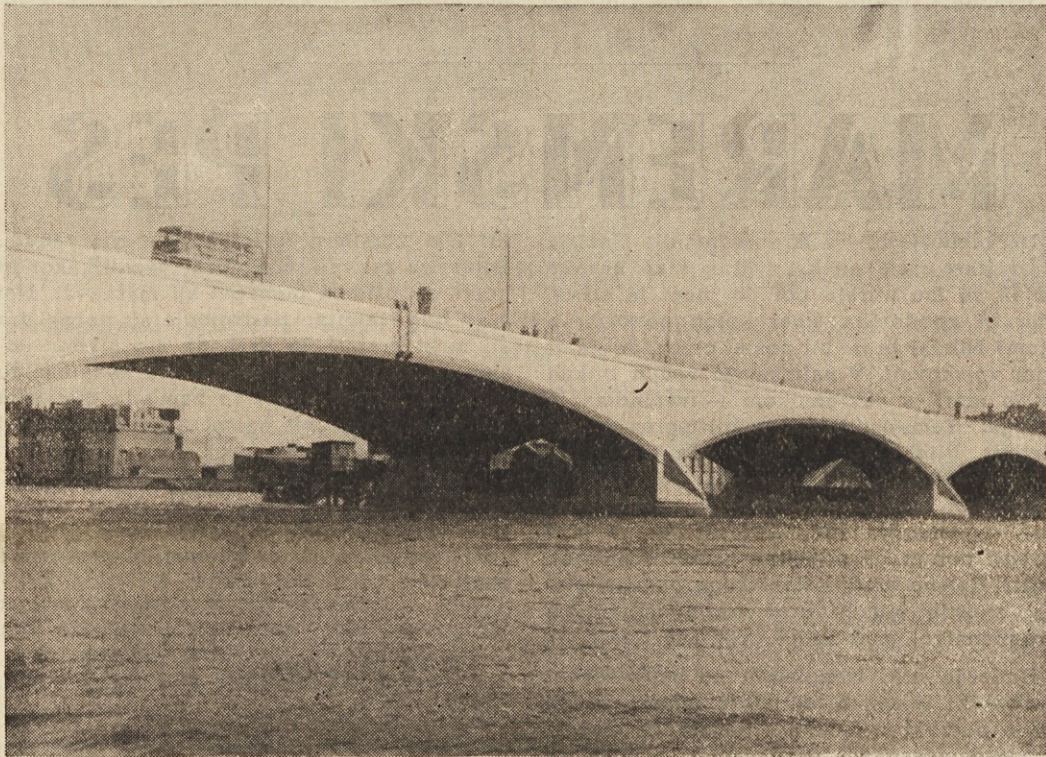
mesta? Razen tega pa mu je že plačal delo, tako se krojač ne bo več potrudil ter jih bo dobil morda šele v jeseni nazaj. Šel je torej k materi, kar se mu je zdelo najmodrejša in jo ponižno zaprosil:

„Krojač mi je napravil predolge hlače; skrajšati bi jih bilo treba za dva prsta. Nimam časa, da bi mu jih nesel nazaj, kajti ta siromak stanuje na drugem koncu sveta... Ali mi ne bi hoteli vi, mama zlata, skrajšati hlače?“

„Sin moj“, je veličastno odvrnila, „sam Bog ve kolikokrat sem šivala zate, in Bog ve s kolikšno ljubeznijo; toda od sedaj naprej to ni več moja naloga, temveč tvoje žene. Zakaj pa si se oženil?“

Profesor je odšel k ženi. „Ljubica moja! Ali si videla? Krojač mi je napravil predolge hlače. Mucka moja! Ali mi jih ne bi mogla s svojimi pridnimi ročicami skrajšati za dva prsta.“

„Mogla že, pa ti jih ne bom! Kaj pa še? Da bo nato prišla tvoja mati in pregledovala ter grajala delo, kakor ono jutro, ko je gledala proti luči tvoje nogavice, ki sem jih bila ravnokar zašila. Mene, ki sem že toliko nogavic in perila zašila, ki sem že toliko hlač popravila, pa mi še nihče ni oporekal — tudi tvoja mati me ne bo učila. Rada ji prepustim tvoje hlače, nogavice in tvoje srajce... Ne, nikakor ne bom užaljena, če ti ona popravi hlače. Jaz vem kdo sem in kaj znam!“

Waterloo-most preko Temze, ki je bil zgrajen tik pred vojno

splavalo rajsko bitje. Vila je odgovorila, ko ji je potožil Jurček gorje ubogega ljudstva: „Bojuj se, a bodi previden! Čarovnik je zvit, ti pa ne bodi slep! Kuj načrte in pomni: dan sledi za dnevom!“

Jurček izprva ni razumel smisla zadnjega stavka, naposled pa je vendar spoznal, da se ne sme prenačrtati. Dan sledi za dnevom: dolga veriga jih je. Nikjer ni rečeno, da mora napraviti vse v enem dnevu. Trezno razmišljanje mu bo bolj koristilo kakor prenačrtani koraki. Tudi to je vedel, da mu ne bo mogoče rešiti kraljestva vsega zla naenkrat, ampak le polagoma. Saj se bo sčasoma že vse tako zasukalo, kakor bo prav.

„Treba bo vsekakor nekoliko počakati, saj je potrpljenje božja mast“, je tolažil sam sebe in koval nadaljnje načrte.

A tudi čarovnik „seveda“, ni držal križem rok...

„Ha, ha, ha! Kaj vam pomaga kraljestvo, ko pa vladam jaz!“ se reži pri oknu stolpa Zlotvor in gleda škodoželjno na lutkovo srenjo. Smeje se ljudem, ki hodijo otopo po ulici in žal mu je samo nečesa: da nima čarovne palice. Vse bi z njo uničil: ljudi, hiše, gozd... Tako pa še vedno obstoja kraljestvo in stoji vladarjeva palača. Pogled na stražarje pri vratih ga draži kakor purana rdeča barva. In kakor nalašč se odbijajo sončni žarki od svetle helebarde na stolpu ter sčemijo čarovnikove zlobne oči...

„Kaj neki jim pomaga straža? Moja podložnika peklenščka prideta vendarle v sobane. Še videli ju ne bodo. Ha, ha, ha!“

Obrne se, sede na rdeči prestol in trikrat zaploska. Na hip sta pred njim oba vruga.

„Prišla sva, gospodari!“ se prikloni črni služabnik.

„Pokorno čakava ukaza!“ nadaljuje rdeči.

Čarovnika razveseli njuna vdanost. Oči se mu zasvetijo v peklenškem ognju, ko jima reče: „Pojdita v kraljevi dvorec! Neopaženo se splazita mimo straž ter ugotovita v kuhinji, kaj je slastnega v grajskih loncih. Prinesta mi najboljše jed, ki jo pripravlja kuhar za kraljevo mizo!“

Peklenščka se priklonita in odhitita v svoj stolp. Kmalu se z netopirskimi krili neopaženo spustita za čarovnikovim gradom s pečine in dospeta vzdolž stene lutkovne sobe do grajskega obzidja. Samo nekoliko kolebov in že sta na vrtu.

Čarovnik Zlotvor si pri oknu radostno mane roke. Zatem pa odide v kuhinjo, kjer pristavlja dekla Smrt pravkar lonce k ognju.

„Kar pogasi ogenj in odstavi posode! Danes nam bo skuhal za čarovnikovim gradom s pečine in dospeta vzdolž stene lutkovne sobe do grajskega obzidja. Samo nekoliko kolebov in že sta na vrtu.“

Peklenščka se bližata, pazljivo se skrivajoča za rožnimi grmiči in zelenjem, stopnišću v dvorec. Kar ju zmoti prasket ognja, ki se sliši izza vogala. O, vruga imata dobra ušesa in mimo tega sta vajena celo peklenškega ognja!

„Čuj! Na tej strani mora biti kuhinja“, šepne rdeči črtnemu.

„Tudi jaz tako mislim. Dim voham... Kar za menoj!“ odgovori črni.

Obadva zavijeta na levo, kjer je svinjska kuhinja.

Ob kotlu, ki ga ližejo veliki rdeči zublji, stoji debeli kuhar, oprt z rokami v boke, a grajski svinjarček naklada drva na ogenj. „Le kuhaj, le kuhaj! Še nekoliko pesa vrzi v kotel, nato pa pusti vreti. Kralj bo zelo vesel, ko bom prinesel na mizo sad tvojega truda: naši prašički se kar razveseljivo reče.“ Tako požlobudra debeluh, preden odhlača v dvorec.

„Ta pa ne govori nič kaj preveč spoštljivo o grajskih ljudeh. Saj si slišal, da jim je kar prašički rekel“, zašepeta črni vrag, ki je kuharjeve besede napačno tolmačil.

Svinjarček meša neutrudno po kotlu in glasno misli sam pri sebi: „Zares moram biti priden, da kralja razveselim. Prav za prav pa kar dobro skrbim za njegovo najljubšo jed — svinjsko kračo.“

Peklenščka sta razumela hlapčkovne besede drugače, kakor so bile mišljene. Zato sta, ko odide fant po peso, takoj pri kotlu. Vsak ga zgrabi za en ročaj, nato pa urno odhitita z njim proti gradu na pečini, pač uverjena,

Soprog je postal ponižen kakor polit kužek pod ploho teh ponosnih besed. Izprevidel je, da se bo sprožil nov orkan preprirov — kakor oni s časnikom — in ga je hotel na vsak način preprečiti.

Vzel je hlače, jih zavil, vtaknil zavitek pod površnik in odnesel k hišnici — stari, dobri ženski —, ki mu je ob počitnicah pospravljala, dokler je bil še samec.

„Draga gospa, hlače so mi predolge. Ali bi hoteli vi...?“

„Seveda“, mu je prijazno segla v besedo. „Ko se vrnete zvečer, bodo hlače gotove.“

Obljubljeno — storjeno. Ko se je profesor zvečer vrnil, je vzel svoje skrajšane hlače in jih naskrivaj odnesel domov ter obesil v omaro.

Drugi dan zjutraj je stara gospa — mati vladarica — odšla kot vedno ob četrtkih v cerkev, nato na trg. Ostala je s sinom ves dopoldne zunaj.

„A—ah!“ si je snaha oddahnila. Švigala je sem ter tja po stanovanju, urejala vse, čistila in pospravljala. Ob pol enajstih, ko je bila gotova, se je preoblekla in počesala.

„Sedaj bom popravila hlače svojemu dragemu. Krasen človek je to. Dober kakor kruh, sladek kot bonbon. Samo, če ne bi bila vsepovsod zraven ta taščina pošast.“

Skrajšala mu je hlače za dobra dva prsta in jih zopet obesila v omaro. Ob četrtkih po kosilu je bilo na redu, da je ostala tašča doma, a snaha je odšla nakupovat in obiskovat prijateljice.

„Uh“, si je mislila „vladarica mati“, „ta vrtoglavka je gotovo pozabila na hlače mojega siromaka. Ubogi moj sin, v kakšne roke si padel...! Na srečo sem še jaz tukaj, da lahko skrbim zanj.“ Odšla je proti omari kakor kakšen star general na pregled in si je domišljevala, da je nobena ženska ne more nadkriljevati v njeni dobroti. Vzela je hlače in jih skrajšala za dva prsta. Potem jih je zopet naskrivaj obesila v omaro.

Dan potem je bil zelo lep in vroč. Pravo poletje!

„Danes bom oblekel nove hlače“, je profesor zadovoljno mrmral sam s seboj.

Oblekel jih je in stopil pred ogledalo. „Strela nebeška!“ Profesor je obstal z izbuljenimi očmi. Te hlače, predvčerašnjim še predolge, mu sedaj ne segajo niti do čevljev.

„To je zanimivo. Šmentana reč“ — se je čudil profesor Kozjebradec.

V tem trenutku sta prišli tudi mati in soproga, kajti vsaka bi se bila rada pohvalila: „Si zadovoljen s hlačami? Vidiš, jaz sem ti jih skrajšala in ne ona!“

Todal? —

Profesor je slekel hlače (bile bi ravno prav sinu hišnice, ki je dovršil ljudsko šolo) ter objel obe: „Saj sem vedno trdil, da imam dve blagi ženski...”

kako dobro in hitro sta opravila zapovedani posel svojega gospodarja.

Ko pa zagleda čarovnik Zlotvor pred seboj v kotlu pomije namesto slastne grajske jedi, po kateri so se mu že cedile sline, ga skoraj zadene kap. Hudo se razjezi na peklenščka, ki začudeno zijata vanj, ter prekucne umazani kotel, da pljuske na vse strani.

„Kje sta to dobila? Ali mislita, da sem prašič? To so pomije za grajske svinje, neumnega! Pri priči se vrnita v kraljevo palačo! Najboljšo jed grajske kuhinje hočem, a čim hitreje!“

Potem pokaže z roko proti vratom ter takoj jeznost pogleda vruga, da ta dva vsa poparjena in prestrašena zbežita znova poskušat svojo srečo.

Uthotapita se v kraljevi vrt, se splazita po stopnicah v poslopje in zares kmalu opazita ogenj in zavohata dim.

Velika kuhinjska vrata na hodnik so kakor nalašč na stečaj odprta. Čarovnikova poslanca že vidita kuharčka, ki se kljub obilnemu trebuhu kaj pripravno suče okrog loncev in kozic ter meša zdaj to zdaj ono. Iz vseh posod se dviga siva soparica in prijeten vonj po vsakvrstnih jedilih se širi po kuhinji. V pečki pa rahlo cvrči: oh, gotovo se pečejo piške...

Vruga se morata skriti za težke rdeče zaveses, ki zastirajo okna grajskega hodnika, kajti pravkar so se odprla vrata sobane in po hodniku je priskakal dvorni norček.

Ko zasliši kuhar cinglanje kruguljčkov, skoči k vratom in jih hoče zaloputniti. Toda rdeči možiček ga med glasnim smehom prehití.

„Hi, hi, hi! Ne boš me! Sem dosti bolj gibčen kakor ti s tvojim trebuhom. Prišel sem pogledat, kaj dobrega kuhaš in pečeš... Je! Piške voham, pristne pečene piške...”

Že je pri pečki in odpira vratca. Kuharček ga lopne s kuhalnico po hrbtu: „Ali ne boš šel! Kje je zapisano, da moraš vtakniti v vsako reč svoj nos? Izgubi se!“

(Dalje prihodnjik.)

PORCIJA

Pet jih je v tem šotoru. Najstarejši je Jernej Pograjec. Petdeset let ima in je gruntar. Doma ima ženo in pet otrok. Boštjan Jamnik je delavec, suh kakor trlica in za pet cigaret zamenja kruh. Potlej ga krađe sosedom, če se le da. Jože Boštjanar je študent, v sedmi je odletel in jo ponavljati ni več utegnil. Pri prvi blokadi so ga sneli. Cena Božič je kajžar. Na Dolenjskem ima bajto, tri njive, nekaj laza, kravo in prašiča, ženo in troje otrok. Najmlajši je Funk, gruntarjev sin. Ko je prišel na ta prokleti kraj ga je bilo kakor vola. Zdaj mu lahko brenkaš po tleh.

Od vseh najbolj pobira Pograjca. Že od doma ni prišel kaj zdrav. Tak je bil kakor kostur. Doma je stiskal na vse konce, komaj svojim je privoščil in na njegovem gruntu se je premlatilo več močnika kakor v vsaki bajti. Že po enem tednu ga je začelo trgati po nogah in v križu. Gležnji so mu zatekli in komaj se je premikal. Vseeno se je vselej sam vzdignil in odšel po menažo. Jamniku ni zaupal. Hudič vedi, če ne polovi še tistih redkih makaronov, ki plavajo v umazani vodi.

Jamniku se stradanje najmanj pozna. Suh je bil prej, suh je zdaj. Mirno vleče cigareto, če jo dobi, če ne, zvije v časopisni papir drobir na pol pregnite slame. Vsem se dviguje, le Jamniku ne. Sedi na pesku in kadi. Doma nima nikogar. Nezakonski je, mati se je poročila, ko je drugič zanosila. Bila je natakarka. Več se Boštjan ne spomni. Še to ve, da je očeta videl en samkrat. Bil je hlapec in pijanec. Nikdar več se nista srečala.

Boštjanu je malo mar ali sedi v Ljubljani ali na Rabu. Če bi bilo več jesti, bi sedel takole do smrti. Briga ga, kaj se godi po svetu. Ljudje se koljejo, spodbijajo drug drugega in drug drugemu ne privoščijo živeti. Norci! Svet je širok, kruha je povsod dosti, le nekateri hočejo prevelike kose. Pošten brtevs vsakemu, pa bi bilo vse prav.

Boštjan Jamnik premišlja življenje pa mu ne more do dna. Saj ne ve zakaj sedi na Rabu. Vzeli so ga pač s ceste kakor tisoč drugih in zdaj hodi po menažo.

Boštjan ne more razumeti sveta, ne njegovih pravil. Kdor ne dela naj ne je. Na Rabu nihče ne dela, jesti morajo pa vsi. Mar bi bili vsi, ki tod prodajajo dolgčas in domotožje, doma pri svojem delu.

Delavec Jamnik zamahne z roko. Mar mu je vse skupaj, da bi bile le porcije take, da bi se dalo živeti. Več makaronov v vodo in več krompirja.

Hrana se slabša. Edino to Boštjana skrbi. Hudiča, če ne bo jesti, tudi hoditi ne bo mogoče. Sonce je vroče in močno, da kar suši. Včasih pod roko pride še kako sadje, pa kaj, ko je sama voda. Nič ne zaleže, le tek ti zbudi.

V šotoru je sleherni večer bolj dolgačno. Pograjec stoka in misli samo na grunt.

„Da bi ženska z otroki vsaj vse obdelala, da ne bo šlo v puščo.“ Jamniku je zemlja malo mar. Od petnajstega leta je stregel stroju in je postal že njegov del. S Pograjcem se največ meni Frenk, ki mu je dolgčas po košnji in vasovanju.

Bajtar Božič je od vseh najbolj tih. Sedi v svojem kotu in žuli košček prepečenca, ki ga je dolgo skrival.

Vsak večerni pogovor se nazadnje ustavi ob hrani. Ponoči Pograjec stoka in preklada svoje otekle noge, da še drugi ne morejo spati.

Nekoga jutra ne more več vstati. Študent Jože ga nagovarja, naj se javi na zdravniški pregled.

Pograjec zamahne z oroko. Jutri bo že boljše. Pozna zdravnike. Po menažo zanj gre Božič. Njemu Pograjec še najbolj zaupa. Čez nekaj dni se Pograjcu začenja jed ustavljati. Makarone še polovi, vode pa ne more vse spiti. Stirje so, ki čakajo, da jima bo Pograjec ponudil ostanek.

Hudiča, kakšna žival je človek! Jamnik se na tistem veseli, da bo Pograjčev ostanek vsak dan večji.

„K zdravniku pojdi,“ reče počasi Božič. „Slab postajaš. Ko boš do kraja izčrpan, ti ne pomore nobeno zdravilo.“

Pograjec se skuša dvigniti.

„Pa menda ne misliš, da bom todle umrl. Zavoljo nog me ne bo še vrag vzel.“

„Ne rečem“, ga skuša potolažiti Božič. „Prav bi pa bilo, da bi se bolj briga zase.“

„Saj veš, kaj govorijo. Zdravniki dajejo strupe. Skoraj vsak umrje, ki gre k zdravniku.“

„Ne verjemi vsem čenčam, saj nisi baba.“

„Bom še počakal. Danes mi je nekoliko odleglo.“

Pograjec ima velike oči, ušesa skoraj bela, nos voščen in oster, da je človeka groza. Menažo mu nosi zdaj vsak dan drug. Pri ostankih se menja.

Noč je mirna in vroča. Že od jutra je Pograjcu slabo. Opoldne se menaže ni pritaknil. Zdaj je prišel čudno hropsti.

„Pograjec!“ ga pokliče Božič.

Nobenega odgovora.

„Pa ne, da umira“, sine kvišku Frenk. Tudi Jamnik je precej pokonci.

Pograjec stegneno leži na slami. Ne gane se, le prsi se mu vzdigujejo in padajo. Čudno piskajoč glas mu uhaja iz na pol odprtih ust.

„Prekleta, da je res pri koncu“, je skoraj strah Jamnika. „Saj ima že bele oči.“

Ves šotor je pokonci. Pograjec nobenega ne vidi. Čudno bele pene mu silijo na brado in mu teko na vrat.

„Krsti z njim bo lahko en sam nesel“, pravi študent. „Saj ga je sama kost.“

Sredi noči se Pograjčeva prsa niso več vzdignila. Božič mu je s silo skušal zapreti oči, pa mu ni prav uspelo. Levo oko je še kar belo sijalo.

„Zjutraj ga moramo javiti,“ plašno vzdihne Božič. Jamnik je prvi, ki se upre.

„Dokler bomo mogli vzdržati ob njem, ga ne bomo. Naprej bomo hodili po njegovo menažo in si jo delili.“

Frenk je v začetku nasproten.

„Z mrličem vendar ne bomo ležali skupaj, hudiča.“

„Ne nori. Za nas je važna hrana, ne mrlič.“ Jamnik vztraja pri svojem.

„Kakšna bolezen se nas lahko loti“, je v skrbeh študent.

„Bolezen“, revkne Boštjan. „Bolezen se nas bo lotila, ko ne bo jesti. Zato pa Pograjca utajimo. Dva tri dni bomo že vzdržali ob mrliču.“

„Kakor veš“, so rekli oni trije.

Potlej so mrliča prenesli v kot.

V šotoru je bilo četvero živih in pet porcij.

Noč z mrličem je bila čudno mirna. Dolgo ni nihče odprl ust. Jamnik je mislil, koliko se je poznalo pri menaži, ko so si razdelili Pograjčevo porcijo.

Božiča je bilo skoraj strah. Pograjec je negibno ležal v kotu in z levim očesom strmел v plahto.

„Kaj mu zdaj pomaga grunt in stiskanje“, je tiho rekel Frenk. „Nič“, se prevrne Jamnik na hrbet. „Še na slabšem je kot jaz, ki se nisem maral nikjer pretegniti.“

„Bogve“, reče Božič. „Nemara je od nas vseh najboljše naredil.“

Zdaj so vsi tihi, s Pograjcem vred.

Ze proti jutru študent zavihne nos.

„Ze smrdi. Ne vem, prekleta, če bomo danes še vzdržali.“

Vsi čutijo, da mrlič zaudarja, le Jamnik ne.

Dan je vroč, zrak pod šatorom je strašen. Pograjca je začelo napenjati.

„Poglej, zlomka, da ga misli res gnati“, mora vsem pritrditi tudi Jamnik.

Pograjčeva porcija brani, da bi naznanili mrliča.

Zvečer nihče več ne more zdržati ob mrliču. Smrad pod plahto je neznosen.

„Ce sami ne bomo naznanili, bodo drugi. Vsak ima nos. Saj ne smrdi samo nam, se oglasi študent Jože.“

Čez noč je v šotoru Pograjec sam.

Zjutraj si še razdele njegovo porcijo.

Potlej Božič javi mrliča.

Pri južini so za šotor samo še štiri porcije. Pograjčeva gaveta leži v kotu na cunjah, ki so ostale za mrličem.

Jamnik med slamo, ki jo je nesel ven, najde še kos prepečenca. Sicer diši pa nič zato. Boštjan ga umije in pri večerji razdrobi v vodo, v kateri je plavalo deset makaronov.

Toliko jih Jamnik ni še nikdar dobil. Kuhar se je moral zmotiti. Jamnik je in misli na Pograjčevo porcijo.

MARENŠKI PES

Napoleon je bil velik vojskovodja. Znal je na veliko pretakati kri. Prav take krvave vojne so mu utirale pot do moči in slave. Mar bi zgodovina sicer sploh govorila o njem? Nikdar bi ne bil postal cesar, da se ni znal vojskovati. V najmanj 26 večjih bitkah se je meril s sovražnikom — večinoma je zmagal. Tem usodnejši je bil poraz v poslednji bitki. To je bilo leta 1815 blizu Bruslja v Belgiji, pri vasi Waterloo. Izgubil je prestol in svobodo. Hotel je sicer pobegniti v Ameriko, toda Angleži so mu presegli pot in ga odpeljali na odročni otok Svete Helene sredi Atlantskega oceana. Nekaj vestih mu je prostovoljno sledilo v prognanstvo, med njimi grof Las Cases.

Hudo je bilo Napoleonu na zapuščnem otoku. Bil je vaje, da se je mnogo gibal, da je potoval iz dežele v deželo, da je imel venomer opravka s tisoči ljudmi — in tu, na tesni skali sredi vesoljnega morja, je bil obsojen na samoto in dolgčas. Tem rajši se je ukvarjal s preteklostjo. V družbi generala Gourgauda in grofov Las Cases in Monthona je vsak dan obujal spomine na slavne dni. Nekoč je pripovedoval, kaj je videl, ko se je leta 1800 pri bitki pri Marengu sprehajal po bojišču. To je slovita zgodba o vojaškem psu pri Marengu. Ovekovetil jo je Las Cases v knjigi „Mémorial de Sainte Helene“. Glasi se nekako takole:

Pokrajina je tonila v mesečini, tišina noči je objemala svet. Ranjence so bili že odpeljali, mrlič so še ležali naokrog. Kar na lepem se pri nekem trupu nekaj zgane. Pes poskoči in teče k meni, a se koj vrne k mrtvemu gospodarju ter mu začne lizati lice.

Pri tem včasih prestane in klavirno zacvili. Potem se znova zažene proti meni, kakor bi hotel, da pridem pomagat ali maščevat. Naj si je bilo trenutno nastrojenje ali nočna ura ali mrki kraj — to drži, da me nikdar poslej na nobenem bojišču ni nič enako silno zgrabilo. Nehote sem se zamislil. Stal sem dolgo, kakor pribit na mestu, ter zrl nočni prizor.

„Ta človek“, sem dejal sam pri sebi, „gotovo ni brez prijateljev. Ima jih v taborišču, ima jih v svojem bataljonu. A glej, tu zdaj leži, in vsi so ga zapustili — vsi razen psa.“

Železni križi

Od vsepovsod diši po smoli in po obtesanih hlodih. Od vročine zvito lubje leži čez in čez kakor kačji levi.

Matevž stoji in si briše pot. Preklemansko pripeka danes! kakor da bi sonce jutri ne imelo časa.

Potlej nagne čutaro.

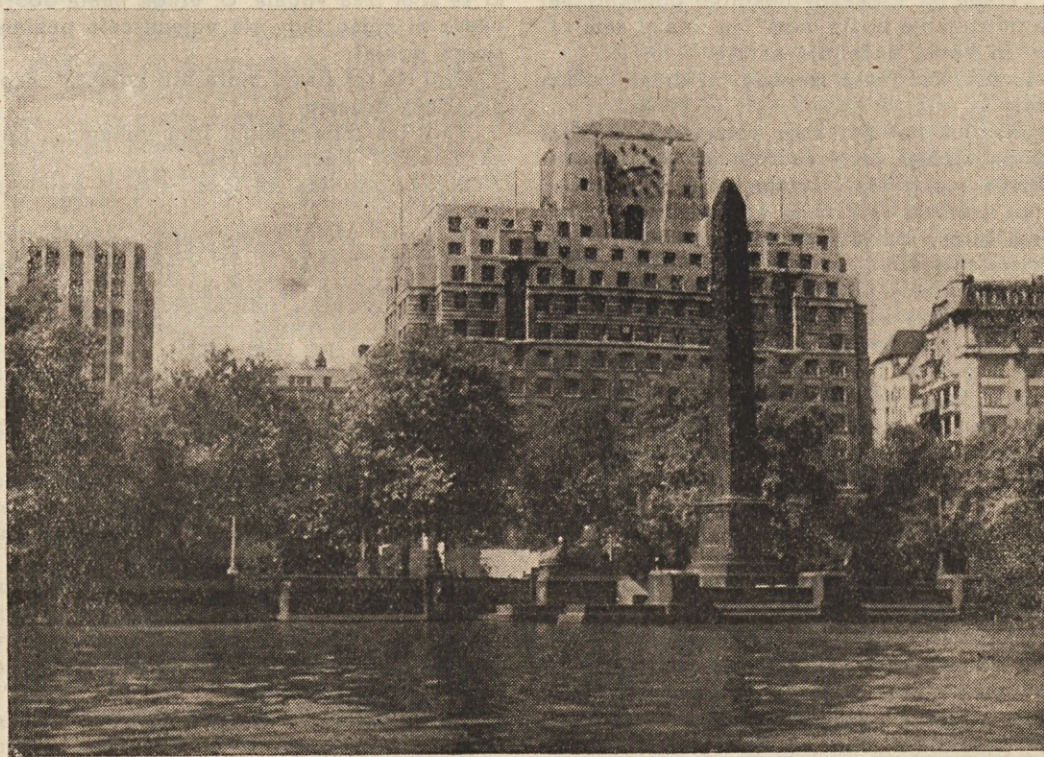
Mati so sinu zjutraj nalili črne kave. Voda še za čevlji ni dobra, kaj šele za takšnega tesarja, kakor je Petrovčev Matevž.

Jutri so binkošti.

Matevž se nasmehne in pljune v roke. Spet poje sekira čez jaso.

Da, binkošti! Pri podružnici je žegnanje. Dve uri hoda v hrib, prav po temle kolo vozu, ki pelje do sem.

Benkova Marička gre tudi. Zmenjena sta.

„Shell-Mex“ stavba, sedež petrolejske družbe in „Kleopatrina igla“, egipčanski steber, ki je bil pred 40 leti prenesen iz Egipta v London

Slovo

Poletni dan lahnó oči zapira.

V doline vroče mrak hladán hiti.

Na oknu se dekle v goré ozira,

čez lice lédo solza ji polzi.

Pozdrav z gorá ji sapica prinaša in lice blede bóža in hladi, globoko v duši se spomín oglašá, pekoča rana v srcu jo skeli.

Mehkó jo vabil je nekoč v planino s seboj njen dragi v kresnih je nočeh. Odšel je sam in skrito bolečino razbil s telesom v skalnatih čereh.

Zdaj vsak večer, ko dan oči zapira s planin šepét skrivnostén zašumi. Na oknu se dekle v goré ozira, čez lice blede solza ji polzi.

Franček Kolarič

Ob petih jo bom poklical, ker se boji, da bi zaspala.

Marička je deklič, kakor treba. Nič visoka, nič ošabna in zamerljiva. Samo eno napako ima: gruntarska je.

Matevž je pa samo tesar. Bajto skoraj z dlanjo pokriješ. Vrtiča je za bajto letoliko, da je za solato in petršilj, pa za materine kamilice in tavžentrože. Da so zdravila pri hiši. Bezeg je sam pognal na vogalu.

Matevž zasadi sekiro v hlod.

Tale stvar ga žre. Kako se bo spletlo. Benko je trd kot gabrova grča. Vaški Bog. Otroci gredo z bogato doto od hiše, toda le na bogat dom.

Matevž pa je le tesar.

Salament, da bi bil vsaj Hajmanov ali Mrkovčev, potlej bi še kaj kazalo.

Ci-ci, ci-ci.

Sinice od razposajenosti že ne vedo kaj početi. Kakor da Matevžu privoščijo. Prav na hlod sedajo.

Eh, kaj. Poklical jo bom, potlej se po poti zmeniva, dovolj bo časa.

Matevž noče biti slabe volje.

Popoldan je delopust. Saj je bil dan kar predolg. Dvakrat je Matevž prehodil pot od doma pa do podružnice in nazaj, dvakrat začel pogovor z Maričko, pa kar ni šlo.

Zlomek.

Ko bi Benko danes umrl. Potlej bi Marička ne imela križev. Nič bi ne izbirala.

Matevž zamahne z roko. Misli mu niso po volji. Le kaj bi Marička rekla, ko bi jih zdaj brala?

Sonce sije skozi smreke, ko gre Matevž po kolovozu. Todle je veter smreko podrl čez pot. Matevž odseka vrh. Da se Marički ne bo treba umikati.

Večer je lep. Jutri bo dan razposajen kakor sam vrisk. Matevž je vesel, ko umiti stoji na pragu. Mati kuhajo večerjo.

Bajta res ni velika, prijazna pa je, naj reče Benko kar hoče.

Pa vendar Matevžu in lahko pri srcu, ko gleda sleme Benkove domačije. Prekvat, pa Benko ni bil pridnejši od Matevža. Le oče njegov je bil gruntar.

Matevžev pa tesar.

Spät je šel Matevž pozno. Moral je videti, kakšne so zvezde in če je obroč okrog meseca. Ni ga bilo.

Bo lepo, bo.

Spanja pa skoraj nič. Skoraj vso noč je Matevž iskal besede za Maričko. Pa do jutra ni našel pripravne.

Ob pol petih je vstal, se opravil in odšel proti Benku. Maričkino okno je na vogalu. Rožmarin in fuksije zakrivajo železne križe.

Matevž potrka prav na rahlo. Marička je pri oknu. Z obema rokama se oklene železnih križev.

Oči ima rdeče.

„Kaj je Marička?“

Matevžu se tresejo roke.

„Oče me ne pustijo. Snoči so bili taki, Matevž, da, da...“

Marička ne more govoriti.

Matevž vidi samo Maričkine bele roke, kako se oklepajo železnih križev.

Maričkine oči so rdeče kakor fuksije.

Matevž ve, če bi imel tisoč rok, bi ne strgal teh železnih križev, zakaj Benkovo sleme je trikrat višje, kakor Petrovčeva bajta.

Rdeče so fuksije, toda grenak je rožmarin.

Za fuksijami, za rožmarinom in za železnimi križi je pa Marička.

Matevž je tostran križev.

Nikdar jih ne podere.

Praktični nasveti

Če trna ne morete odstraniti iz prsta niti z iglo niti s pinceto, tedaj denite na mesto, kjer imate trn, obliž. Ko obliž dvignete bo potegnil trn s seboj.

Črnilne madeže najlepše odstranite s pološčenega lesa, kakor n. pr. s parketov, z vazelinom in kosmičem vate.

KAKO NASTANE MESTO

Utrjena mesta dandanes niso več moderna. Naloga, dati ljudem stanovanj, je največji problem, s katerim se mora ukvarjati vsaka dežela. Brez načrta za zidanje nastajajo sedaj hiše okrog industrijskih središč, kjer bi delavci radi stanovali ali že stanujejo, tako poljudno, kakor nanese slučaj. To pa daje tisto nesmoternost tolikih naselbin, ki so nastale istočasno z nastankom moderne industrije v vseh industrijskih deželah. Nova načrtnost, ki se sedaj pričinja pa bi bila v stanju uničiti nevšečnosti, ki se drže industrije v tem pogledu.

V Angliji hočejo rešiti ta problem s tem, da pričenjajo z načrtnim grajenjem, namesto da bi prepustili nastanek mest slučaju. Mogoče bodo gledali naši vnučki vse to kot eno največjih socialnih izboljšanj, kar jih je nastalo po zadnji vojni. — Kako pa nastane novo mesto?

Novo mesto nastane šele takrat, če je res potrebno. Potrebno je nastaniti vse ljudi z njihovimi industrijami, ki se sedaj stiskajo na enem mestu. Lahko se jim dovoli, da se nastanijo v raztegnjenih predmestjih, tako dolgo, da sploh ne preostane več nobene zemlje, ali pa se jih naseli v odprti deželi, kjer se morajo sami vzdrževati.

Samo človek, ki je nepreračunljiv, bi se mogel odločiti za neomejena mesta. Zato so v vojnih letih pričeli gledati strokovnjaki v Angliji, kje bi mogli najti zemljo, ki bi odgovarjala predpogojem za nastanek in obstoj mesta.

Poiščimo si en tak kraj. Imenujmo malo vas Newton in zasledujmo njegovo zgodovino.

Strokovnjaki izjavljajo, da je ta vas kakor nalašč za zidanje poslopij in delavnic, ki bi dale strehe in dela 60.000 ljudem. O tem se posvetujejo vsa ministrstva, ki so pri tem zainteresirana (ministrstvo za zdravje, za poljedelstvo, za promet itd.).

Omeniti je treba, da je Mr. Stephenson sedaj duhovni vodja zamisli o gradnji novih mest. On je gradbenik, ki je študiral v Liverpoolu, Rusiji, Parizu in Ameriki in je že sodeloval pri osnutku novega predela v Bostonu.

Urad za tehnično načrtovanje je zbral vse podatke Newtona in vsega okraja. Tjakaj pošljejo ljudi, ki povprašujejo pri okrajnih uradih o preskrbi z vodo, plinom, električnim tokom in kanalizacijo. Celo zrakoplovstvu so poverili nalogo, da napravi sliko vsega ozemlja.

In kmalu vedo v najvišjem nadstropju na trgu sv. Janeza o Newtonu več, kakor je sploh kdaj kateri vedel, ki se je tam rodil. Kot naslednje določijo velikost kraja.

Ko so se odločili za mesto, rišejo prometne ceste ob robu mesta, pri čemer skušajo kolikor mogoče obdržati naravne meje, ki obstojajo in razvodja na severu, doline na jugu in deželne ceste na vzvodu.

S tem so dobili približni načrt bodočega Newtona. Kar še preostane glede zidave, bo izvedla družba, ki je poverjena z zidavo mesta. Toda sedaj še ni javnih družb in urad za „Tehnične namere“ se bavi s poednostmi novih mest, ki so jih do sedaj predlagali. Hočemo se mu pridružiti, da bi izvedeli, kako bo ustvarjen novi Newton. Na drugi strani železniške proge, ki vodi iz tovarna, nedaleč od novega kolodvora, predvideva načrt upravno in trgovsko središče, kjer bo tudi avtobusna postaja. V trgovskih središčih bo le malo prometa.

V bližini središča bo tudi šolska četrt mesta z univerzo, kjer bodo študirali dečki in deklice. Univerza bo imela vežo, ki bo ime-

Na Dobraču

V zadnji številki „Nedelje“ smo brali, da je letos na god sv. Jakoba romalo na Dobrač kakih sto ljudi, da je na Dobraču naša najvišja cerkev, od katere je prav lep razgled po Koroški in da bi bilo treba to cerkev popraviti, ker bo drugače tudi ta razpadla, kakor razpada že kapela, ki stoji v bližini cerkve.

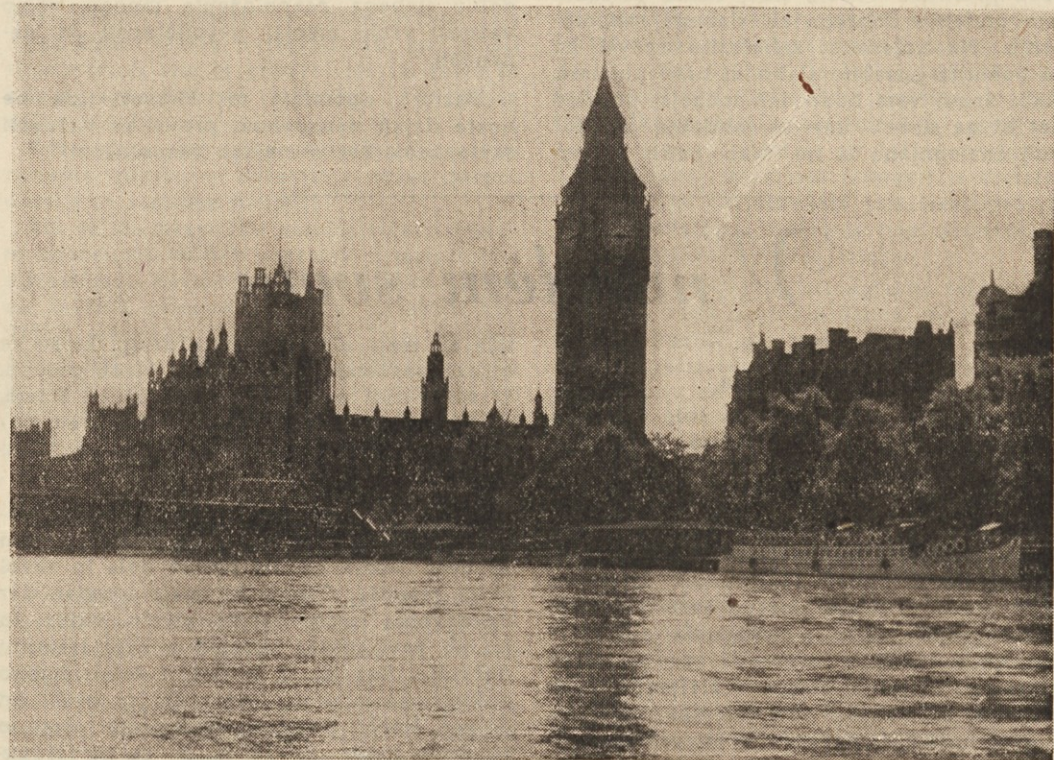
Slovenci smo tega načrta zelo veselili, vendar bi stavili še nekaj pripomb. Na vrhu Dobrača stoji nemška cerkev, nekoliko niže pa slovenska cerkva, ki žal že dolgo ni več uporabna. Nemška cerkev je podružnica Plajberške župnije, slovenska pa podružnica fare Čače na južni strani Dobrača. Dejstvo, da sta na tako visokem kraju dve cerkvi kaže, da se Slovenci in Nemci že od nekdaj niso to dobro razumeli.

Ker sedaj že tudi nemška cerkev razpada bi bilo dobro, da bi obe župniji z združenimi močmi popravili vsaj eno, v kateri bi bile lahko maše za Slovence in Nemce. Pri tem bi morda pomagal tudi škofijski finančni odbor, ki tudi drugod pomaga popravljati zanemarjene podružnice. Če pa se oboji pri enem oltarju ne bi dobro počutili, pa lahko v nemški cerkvi postavijo še en oltar. Tako bi bilo mogoče z dobro voljo in skupno pomočjo ohraniti svetišče na vrhu veličastnega Dobrača.

la prostora za 1600 oseb in bo največji prostor za zborovanja v Newtonu.

Okrog mestnega središča bo prostor za avtomobile. Od tega prostora bodo šle ceste in poti, ki se bodo vile na poljuden način skozi Newton. Mesto bo imelo šest zunanjih četrti. Vsaka četrt bo imela 10.000 prebivalcev. V prostoru za parkiranje avtomobilov bodo tudi kopališča, poti za jahanje in sprehode.

Tudi sosedstvo poedinih stavb morajo določiti. Kolikor je mogoče bodo gradili hiše na pobočju, da bodo imele južno in zahodno stran prosto. Velike hiše bodo stale poleg majhnih, med njimi celi bloki hiš, kajti v Newtonu bodo stanovali bogati poleg revnih. Tukaj ne bo nikakih luksuznih četrti.

Parlamentska palača z veliko uro „Big Ben“, ki jo slišimo pri oddajah londonskega radija

SLABOKRVNI OTROCI

Ce malo natančneje pogledamo otroške obraze, bomo opazili, da so nekateri lepe rožnate barve, drugi pa bledi. Posebno mnogo bledičnih otrok opazimo v mestu med predšolsko in šolsko mladino. Vendar ta bledica ni vedno izraz malokrvnosti. Vsak otrok, ki je bled, še ni malokrven. Seveda pogostoma naletimo pri otrocih na malokrvnost ali anemijo kot samostojno hudo bolezen krvi ali krvotvornih organov. Vendar je ta bolezen redkejša kot lahka in prehodna malokrvnost, ki je še pogostejša. Lahka malokrvnost nima izvora v obolenju krvotvornih organov, ampak je zvezana z različnimi motnjami in obolenji.

Starši vidijo svojega otroka vsak dan, zato tako ne opazijo, če je mogoče postal bledejši; a če jih kdo na to opozori, naj ne ostanejo brezskrbni. Čeprav bledica ni ravno znak bolezni in pogostoma preide brez povečane temperature in velikih sprememb v organizmu, ji je treba vseeno posvetiti nekaj pozornosti. Za potrditev malokrvnosti moramo napraviti pregled otrokove krvi.

Kri je sestavljena iz več stestavin. V rumenkasto beli tekočini, krvni plazmi, so mnogoštevilna majhna okrogla rdeča krvna telesa, ki jih je od 4 in pol do 5 milijonov in bela krvna telesa, ki jih je 6 do 10 tisoč na vsak kubični milimeter.

Rdeča krvna telesa so barvana s hemoglobinom, s pomočjo katerega poteka v telesu kemični proces v zvezi z vdihavanjem zraka. Običajno ima kri 80 do 100% hemoglobina. Malokrven je tisti otrok, ki ima premalo rdečih krvnih teles v svoji krvi in tudi premalo krvnega barvila.

Barva kože je pri otroku odvisna tudi od njegovega organizma. Nekateri otroci imajo redkeje, drugi gostejše spleteno ožilje, nekateri imajo svetlo in prosojno kožo; otroci, ki imajo slabo srce, so vedno bolj bledični, pa vendar niso malokrvni, kajti njihova kri je zdrava, samo organizem je slab. Živčna bledica menjava z razpoloženjem; otroci so tudi bledi. Kakršno je njihovo trenutno živčno stanje takšen je tudi njihov videz. Živci stisnejo ob razbujenju krvne žilice, posledica je bledica, roke in noge pa postanejo hladne.

Krvna telesa žive določeno dobo, potem odmrejo. Na mesto vsakega odmrega stopi takoj novo. Vendar je razmerje teles v krvi vedno v navzkrižju.

Novorojenček ima kri sestavljeno nekoliko drugače. V njegovi krvi je več kot milijonov rdečih in več kot 10 tisoč belih

Za vsako zunanjo četrt predvidevajo tri ljudske šole za otroke do 11. leta starosti. Za vsako polovico Newtona bodo zgradili še po tri strokovne šole in eno srednjo šolo za dečke, eno za deklice in eno za dečke in deklice.

Izdelovalci načrta se pogovorijo tudi z duhovniki vseh veroizpovedi, da ugotovijo, koliko cerkev bo potreboval Newton. Za sosedstvo cerkev nameravajo manjša trgovska središča, otroške zavode, v katere bodo oddale matere otroke v času, ko bodo šle nakupovat, ali delat.

Predvidene so tudi gostilne, pri čemer imajo prednost manjše. Najti moraju tudi kraj za zavode, ki služijo javnemu zdravju. Tudi na športne prostore niso pozabili.

To so načrti, trajalo pa bo še 10 ali več let, predno bo vse, kar je sedaj na skici, spremenjeno v opeko in malto.

(Daily Herald)

Celovška posojilnica že deluje

Dne 8. avgusta je bil Posojilnici v Celovcu dostavljen odlok trgovskega sodišča, s katerim je vpisana Posojilnica Celovec v zapisnik zadrug dne 25. julija. Tvrdba posojilnice je dvojelična, kakor je bila stara. Prevzeta so tudi stara pravila, ki so bila prvič sprejeta leta 1889. in dopolnjena leta 1926. Delež znaša en šiling. Prva pravila so imela dve vrsti deležev: opravični delež po pet in glavni delež po sto goldinarjev. Tedaj so mislili, da se mora z deleži dobiti nekaj denarja za promet. Pozneje se je izkazalo, da je dovolj denarja z navadnimi vlogami.

Predsednik posojilnice je zdaj g. Henrik Osterman, podpredsednik g. Franc Schnabl iz St. Ruperta, odborniki pa so: Val. Schleicher, Lorenc Müller, Valentin Omann, Marko Hauptmann, Herman Hafner, Pavel Kancler in Rihard Aichholzer.

Gospodarji, ki potrebujejo kredita, naj se obračajo na te odbornike, ki so obenem zapniki za posamne okraje. Posojilnica je namenjena ustrezati potrebam lastnikov zemljišč in hiš. Uradnikom in obrtnikom se more posojevati samo, če imajo poroka posestnika. Vsakdo, ki ima opraviti z denarjem ve, da je denar vračati težko, in da se sme dolg delati samo tedaj, ko je neizogibno potrebno in se poprej vidi, da je možno denar v nekem določenem času dobiti in vrniti posojilnici.

Posojilnico v Celovcu smo si zamislili kot nek osrednji denarni zavod. Ne veliko banko, in zato ni primerno, da se tu vlagajo večje svote. Kdor vloži več denarja le za nekaj časa, naj to poprej pove. Nekatere naše občine: Bilčovs, Sveče, Kotmaravas so bile od toče hudo prizadete in bodo potrebovale pomoči. Pomoči potrebujejo tudi izseljenci, ki si svojih posestev še nikakor niso mogli urediti. Najlepša in najbolj praktična pomoč je tista, ki jo ponuja in hoče posojilnica: posojilo, ki naj bo kolikor mogoče poceni. Da pa bo posojilnica mogla posojevati, morajo Slovenci kakor pred leti zopet priti s svojimi malimi vlogami. Posojilnice so uživale zaupanje, naj se jim isto zdaj ne odreka.

Posojilnica Celovec bo uradovala zdaj vsak četrtek in vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej. Začasno bodo uradne ure le dopoldan. Razvoj svojih posojilnic vidimo v tem, da se delo osredotoči v večjih mestih: Celovec, Velikovec, Borovlje, Pliberk in Beljak, in da se tam nastavi zmognih uradnikov. Na deželi pa naj ostanejo male posojilnice, kakor vejice na deblu drevesa. Upamo in pričakujemo, da bodo zdaj, ko je oživila posojilnica v Celovcu, oživele kmalu še druge naše posojilnice in zadruge. -c

Čast kmečkemu delu

je geslo, pod katerim bo Slovenska kmečka zveza priredila 25. avgusta kmečki dan v Šmihelu pri Pliberku. Razen pestrega sporeda, ki ga za to priliko pripravljajo si bo vsekakor zanimivo ogledati tekmo koscev, katere se bo udeležilo preko dvajset tekmovalcev.

Belani so se oglasili

Iz Bele nam pišejo, da sicer radi prebirajo „Koroško kroniko“, vendar imajo bolj malo časa, da bi se tudi sami v njej oglašali. Najraje berejo poročila o igranj in bi zelo radi videli, da bi mladina tudi pri njih

Od 93. pravih rešilcev naloge v „Mladem Korotanu“ sta bila izžrebana: Janez Ulbing in Ferdi Riepl. Uredništvu „Koroške kronike“ naj pošljeta takoj točen naslov, da jima pošljemo nagrado.

Drugim bo za morda pri prihodnji številki „Mladega korotana“ sreča milejša.

kaj lepega priredila. Z Žabnčani pa niso kaj preveč zadovoljni. Očitaja jim, da so prevečkrat pri Skalerju, namesto, da bi kaj koristnejega počeli, posebno še v teh časih, ko je na vseh straneh toliko dela, pa tudi pomanjkanja po kulturnih dobrinah.

V Pliberku so se postavili

V Pliberku so imeli v nedeljo lepo prosvetno prireditev. Vprizorili so izvirno koroško igrjo „Miklovo Zalo“, ki je prav dobro uspela. Udeležba je bila presenetljiva in je jasno pokazala, kako si Slovenci na Koroškem želijo svoje besede. Ljudi je bilo okrog tisoč, mnogo pa jih je moralo zaradi pomanjkanja prostora v dvorani oditi domov. Pliberški igralci so tudi na te mislili in so jim obljubili, da si jih bodo lahko ogledali na žegnanju v Nončvsi (včeraj popoldne), kar so vsi z veseljem sprejeli na znanje.

Čemu imamo dobre in slabe dneve

Vzrok slabe volje

Skoraj brez izjeme vsi ljudje mislijo, da je njihovo razpoloženje odvisno od zunanjih okoliščin in ne od posebnih izprememb v njih samih. Takoj najdejo vzrok za slabo voljo, če niso dobro spali, ali se je mož prepiral z ženo. Morebiti pa je celo slabo vreme krivo vse nesreče.

Ker je želel podrobnejših pojasnil za vzrok, da se razpoloženje vedno menjuje in ker je hotel vedeti, kako bi se obdobje dobrega razpoloženja moglo boljše izkoristiti, je ameriški zdravnik dr. Hersey do podrobnosti preučeval samega sebe.

Kmalu je dognal, da je v obdobjih slabega razpoloženja bil bolj kritičen kot navadno in bolj razdražljiv. Ni imel rad, če so ga motili in če je moral govoriti z ljudmi. Naredil si je načrt za delo in se v obdobjih slabega razpoloženja posveča izključno raziskovanju in se izogiba poslom, ki zahtevajo dosti samozvesti. V obdobjih dobrega razpoloženja pa rešuje vse težavne posle, ima stike z ljudmi ter predava na univerzi.

Podrobno je pričel raziskovati notranje procese svojega telesa, da bi ugotovil psihološki temelj za izpreminjanje razpoloženja. S pomočjo dr. Mihaela J. Bennetta, endokrinologa iz filadelfijske bolnišnice, si je skozi eno leto vsak teden naredil točen zdravniški pregled.

Dognal je, da se je delovanje in izločanje žlez z notranjo sekrecijo, delovanje jeter in drugih notranjih organov znatno razlikovalo od tedna do tedna. Število rdečih krvnih teles narašča in pada. Izločki tiroidne žleze, ki ima na dobro ali slabo razpoloženje večji vpliv kot vsi drugi organi, navadno rastejo oziroma padajo v krivulji v razdobju štirih do petih tednov. Dr. Hersey in Bennett sta prišla do zaključka, da je „normalno“ vračanje slabega razpoloženja približno 33 do 36 dni kot posledica delovanja raznih organov.

Notranji vzroki

Obdobja temeljijo na potrošnji v telesu obstoječih energij, ali zbiranju rezerv energije. Vendar produkcija in poraba energije nista popolnoma enakomerni. Telo nabira pogostoma več energije, kakor je more porabiti, zaradi česar se človek dobro počuti, je dobro razpoložen, aktiven in ustvarjalen. Tako prične izkoriščati več energije, kot je telo lahko proizvede, kar traja toliko časa, dokler ni izrabljena rezerva in nastopi reakcija. Iz dobrega razpoloženja pade prav nenadno v najbolj črno voljo, je utrujen in brez poguma.

Včasih se tudi še počutimo prav dobro, ko zaloge energije že začenjajo pojemati. Nasprotno se pa drugič počutimo slabo, ko se je proces nabiranja energije že pričel. Ko se nam vse na svetu zdi nesmiselno in brezupno, smo navadno že prišli okoli nevarnega ogla.

Ko sta doktorja Hersey in Bennett preiskala vedno več oseb, sta ugotovila, da je izprememba razpoloženja v dobi 33 dni v glavnem posledica izločanja žlez z notranjo sekrecijo. Če žleze izredno močno delujejo, če ste „hipertiroidni“ primer, je tudi obdobje krajše, včasih traja le tri tedne. Če pa delovanje žlez ni močno, če ste „hipotiroidni“ primer, je obdobje lahko tudi nekaj tednov daljše. Dr. Hersey je opazil pri samem sebi, da se mu obdobja daljšajo s starostjo. Zdaj so, pravi dr. Hersey, približno tri dni daljša kot so bila pred 10 leti.

Med spoli ni razlike v obdobjih, vendar je pri ženah obdobje razpoloženja večkrat pod vplivom menstruacije, ki ima prav tako svoja redna obdobja. Če slabo obdobje menstruacije sovpada z obdobjem slabega razpoloženja, nastopi nenavadno slabo po-

čutenje, izredna nervoznost in nemirnost. Premnoge nepotrebne ločitve zakonov in druge neprilike si ljudje nakopljejo na glavo ob takšnem času, pravi dr. Hersey.

Gotovo ste že opazili, kako važne so te ugotovitve za vsakega človeka in njegovo delovanje. Predvsem lahko zmanjšate nerazpoloženje, pretirano skrb za bodočnost, ker se zavedate, da je takšno duševno in telesno stanje od časa do časa povsem naravno in mu bo sledilo obdobje dobrega razpoloženja, optimizma in velike telesne energije. Že ob tej zavesti sami ne boste mogli biti več tako potrti in slabe volje.

Beležite slabe dneve!

Lahko se opazujete in boste v kratkem času približno vedeli, kdaj lahko pričakujete obdobje dobrega ali slabega razpoloženja. Na koledarju zabeležite dneve, ko se počutite posebno slabo in brez poguma. Slabi dnevi vam bodo dali točnejši pregled kot bi ga dobili, ker so obdobja „sreče“ bolj raztegnjena in ne tako ostro začrta-

na. Slabi dnevi navadno trajajo le nekaj dni ali najdalje en teden in se vračajo z veliko točnostjo.

Ko ste ugotovili, kdaj vas čaka dobro, oziroma slabo razpoloženje, si lahko pametno razdelite delo. V dobrem razpoloženju rešujete težke posle, ker bi jih v slabem gotovo ne izvedli dobro. Z opazovanjem samega sebe si lahko uredite življenje in rešujete naloge, ki zahtevajo trdno voljo, energije in samozavest v dobrih dneh. Na koncu krivulje je sposobnost za opazovanje in spomin na najnižji stopnji ter se vam najlažje pripetijo nesreče in naredite največ napak. Zato pustite te dneve za duševno lažje in bolj avtomatično delo. Velikega pomena je tudi to, da dajete v obdobju slabega razpoloženja mnogo večjo važnost vsaki manjši neprijetnosti in neuspehu.

„Pazite“, opominja dr. Hersey, „da ne boste dajali neuspehom prevelike važnosti samo zato, ker ste slabo razpoloženi!“

V mladem svetu

IV.

V šolo je treba.

Hčerka, sin, je dorasel za šolo in sedaj nastaja za vso družino važno vprašanje, kaj bo z otrokom — bo šel v javno ali privatno šolo.

Mnogi starši imajo o javnih šolah dokaj slabo mnenje in si nikakor ne morejo misliti, da bi njihov „polizanček“ prenesel brez škode za svoje lepoto čustvo družbo večkrat raztrganih in umazanih sošolcev! Čeprav je nešteto primerov, da so prav bosonogi in zašiti otroci v življenju daleč prišli in tudi veliko naredili. Kar pogledjmo v naš narod. Gregorčič je te prilike zelo dobro poznal in je to tudi izrazil v verzih:

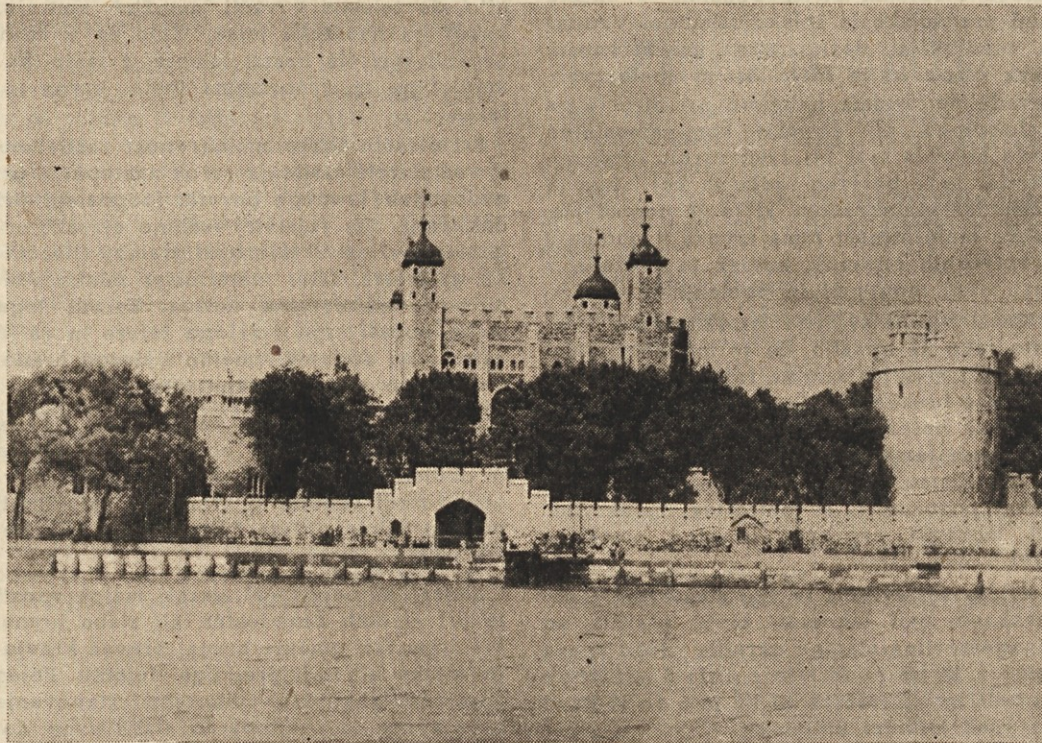
„Kar mož nebesa so poslala,
da temnih nas otmo grobov,
vse mati kmečka je zibala,
iz kmečkih so izšli domov.“

Mnogi so zopet mnenja, da skupna vzgoja in šolanje nista dobra, ker se pri veliki množini otrok premalo gleda na posameznika, kakor doma. V resnici pa se

oče ali mati, ali pa še kdo drugi, ki se za otroka zavzame. In tako dobi otrok potuho, ki se je tudi prav pridno poslužuje. S tem, da si namesto kazni otroka brani pred materjo, si si v družinsko srečo vrgel iskro prepirla!

Učitelj v šoli se mora pred otroci obvladati in gledati, da gledajo učenci v njem le vzor. Doma pa pri obilici dela in skrbi to ni mogoče. Otroci, ki imajo izreden dar opazovanja nepravilnosti kmalu vidijo in jih ob prvi priliki obrnejo v svoj trenutni dobrobit. Res je, da je tudi v šolah mnogo pokvarjene mladine, toda taki so prišli od doma! Veliki pedagog Komensky pravi o skupni vzgoji: „Boljše je, da se otroci vzgajajo skupno v večjem številu, ker je uspeh, pa tudi stremenje pri tem večje, ker imajo vsi priliko, da svoje uspehe primerjajo z uspehi drugih. Najprirodneje je delati pač to, kar vidimo, da drugi delajo in iti kamor gredo drugi, slediti njim, ki so pred nami in hoditi pred tistimi, ki gredo za nami!“

Sicer pa je treba otroka itak vzgajati in voditi s primeri in vzgledi, ne pa s pravili.

Londonški Tower, utrdba iz Normanskega časa (XI. stoletje)

otroka najlažje vzgaja in spoznava v dobri šoli, ker se v družbi drugih otrok osebnost posameznika veliko lažje odkriva in oblikuje, kakor pa, če je otrok vedno sam in le v družbi starejših. Iz takega otroka ne postane mladenič, pač pa zakrknjen starec. Razen tega neguje, ali pa vsaj trpi dom večkrat tudi slabe strani otroka, ki jih v šoli ne bi nihče trpel, temveč bi jih vzgojitelj načrtno, četudi počasi odpravil.

Govorijo tudi, čeprav v večini niso prepričani, da se otrok v šoli lažje pokvari, kakor pa v domači vzgoji. V šoli so stalni predpisi in pravila, ki jih mora vsakdo upoštevati in se jim tudi pokoriti, tu so enaka pravila in enake dolžnosti za vse; v šoli dobi vsak tisto mesto, ki mu po njegovi pridnosti in nadarjenosti pripada. Socialnih razlik v dobri šoli ni in jih tudi biti ne sme. Če kaj takega v šolo pride, potem šola ne more več vršiti svojega poslanstva v korist občestva. Doma pa je drugače. Če otrok kaj narobe naredi, ali zagreši kaj takega, za kar bi moral biti po vseh vzgojnih pravilnih kaznovan, se najde

V nekaterih državah je za vse otroke, brez razlike ukazana skupna šolska vzgoja, v drugih pa dopuščajo tudi zasebno pridobivanje izobrazbe.

Če hčerka ne gre v javno šolo, pride v hišo vzgojiteljica, ali pa pošljejo hčerko k njej.

Naloga, ki je vzgojiteljici poverjena je silno važna, čeprav se pri izbiri osebe, ki bo otroka vzgajala, tega tako malo zavedamo. Običajno zadostuje, če vzgojiteljica igra klavir, zna biti družabna, če govori še več jezikov, je to že nameček. Vzgojiteljice navadno izbira oče, ki ima večkrat pri tem tudi svoje osebne namene. Skoro nihče ne vpraša, če zna oseba, kateri bo otrok izročen v oskrbo, tudi vzgajati in poučevati, če je dobra in plemenita, iz kakega okolja prihaja, kaka je njena preteklost itd., itd. To pride ljudem na misel šele takrat, ko je prepozno in otroka ni več mogoče prevzgojiti.

Še slabše pa je, če mora otrok v zavod. Zakaj mora? Mati se pač ne more z njo ukvarjati? Zakaj pa naj bi žrtvovala svoje

vesele urice! Če bi bil otrok doma, bi imela preveč dela in ne bi mogla v kino, niti v gledališče, še manj na kake zabave in veselice.

Slovenska mati, ne daj otroka iz svojega naročja! Čuvaj ga in grej na svojih toplih prsih dokler je mogoče, kajti tuj svet je mrzel. Nihče ne more biti tvojemu otroku to, kar si mu lahko ti in mu tudi moraš biti!

Otrok bo šel v šolo; mnogo je staršev, ki pripovedujejo otrokom, kako lepo bo v šoli, kaj vse se bodo tam lepega naučili, kako je treba poslušati učitelja; pa tudi takih ne manjka, ki bi otrokom s šolo grozili, opisujejo jim na najbolj slikovit način vse „muke in strahote“ v šoli.

Prvi šolski dan. Prav ganljivo je gledati, kako dobra mati spremlja svojega malčka v šolo, ali pa ga na tej odločilni poti vodi skrbni oče. Ko prične otrok obiskovati šolo, nastopijo za dom nove naloge, predvsem za mater, ki mora nadzirati učenje otroka in ga neprestano navajati k delu.

Običajno gredo deklice raje v šolo kot dečki. Tudi marljivejši so. Pazljivo pišejo svoje naloge, so vedno redne in snažne. Učijo se največ zato, da pokažejo svojo pridnost, pa tudi da razvesele učiteljico; če jih ta dovolj ne pohvali, bo imela kmalu vso družino na vratu! Zato je treba, otroke že v začetku navajati na to, da se učijo zato, da bodo nekaj znali in da bodo tako pomagali skupnosti v življenski borbi.

Deklica imajo navadno bujno domišljijo, pa zato doma o šoli in življenju v njej mnogo pripovedujejo, kar pa ima zelo malo, ali pa sploh nič zveze s šolo. Tu nastajajo zato mnogokrat neprijetni odnosi med domom in šolo. Ne verjemi otroku vsega. Spomni se samo na svoje mladostne laži, ki si jih povedal zavstno, ali pa le zaradi tega, ker se ti je zdelo prijetno, pa se boš o vsaki stvari, ki ti jo bo otrok povedal bolje prepričal.

V času svojega šolanja si deklica želi zabave, posebno ko je enkrat na srednji ali pa visoki šoli. Ni zadovoljna z domačim veseljem ali z običajno družbo sošolk. Teži za plesom, gledališkimi zabavami — fantu pa do tega ni toliko. Žal, da je tu roka staršev običajno premeška in beseda preveč popustljiva.

Da večerne zabave niso za otroke in študirajočo mladino priporočljive, to je pač izven vsakega dvoma. Otroci mora imeti svoj red, svojo zabavo in delo, pa tudi svoj počitek. Večkrat te zabave tudi neugodno vplivajo na domišljijo in otroka preveč razburja.

Neka desetletna deklica je videla v gledališču, kako je mlad ljubimec klečal pred svojo izvoljenko in ji zatrjeval svojo zvestobo in ljubezen. Deklica gleda, poslušala, očmi ji zalijejo solze in končno vzdihne: O, ko bi ta fant mene tako ljubil! Mama, ali bo tudi mene tako oboževal, ali bo tudi pred mano kdo klečal in me prosil ljubezni? O, da bi bila že kmalu velika!

V zadnjem času zelo razširjena, a izredno kvarna zabava za mladino je večerno veseljačenje in plesanje. Starši se upravičeno boje za bodočnost svoje mladine, na drugi strani pa ne uvidijo, da so temu strahu krivni sami, ker nimajo dovolj oblasti nad otrokom. Neki pisec pravi:

„Kaj vse danes mladina predčasno uživa“, in dodaja: „Treba je le, da se otroci poročijo že v zibelki.“ (Dalje prihodnjič.)

Bo svetu

Madžarski vrhovni gospodarski svet je po poročilih MTI predložil ministrskemu svetu osnutek angleško-madžarskega plačilnega sporazuma v odobritev. Glasom sporazuma bodo začeli med obema državama s plačilnim prometom. Zelo ugodne so določbe glede madžarskih dolgov. Angleški upniki začasno ne žele nobenega nakazila svojih terjatev, zahtevajo samo priznanje svojih terjatev s strani madžarske vlade in bodo svoje terjatve zahtevali šele, ko bodo to prilike omogočile.

Generalni ravnatelj Organizacije združenih narodov Trygve Lie je na neki tiskovni konferenci javil, da je Švedska zaprosila za sprejem v UNO.

AND javlja, da poroča list „Pravo Lidu“, da so preložili razpravo proti „slovaškemu Lavalu“ Tuki, do jeseni.

ACA javlja, da bodo tri preiskovalne komisije Organizacije združenih narodov odpotovale iz Londona v svrhu preiskave gospodarskega stanja v opustošenih področjih Evrope. Ena od teh komisij bo obiskala tudi Avstrijo.

Gospodarski dopisnik Welpresse iz Stockholma poroča, da se Finska poteguje za novo posojilo 5.000.000 dolarjev od Amerike za nakup blaga iz ameriških vojaških dobrin, ki se nahajajo v Evropi.

Za isto svrhu je Finska že enkrat sprejela 15.000.000 dolarjev posojila in zato med drugim kupila 1000 tovornih avtomobilov, 500 jeepov, 8 Douglas-letal in eno popolno bolnišnico.

Agrarna reforma

„Zemlja naj bo last tistega, ki jo obdeluje“, se glasi znana zahteva kmečkih ljudi. Da je ta zahteva upravičena in tudi pravična, ni mogoče oporekati. Vprašanje pa je, kako jo uresničiti, ne da bi trpelo kmetijsko gospodarstvo kot celota.

Z gospodarskega vidika moramo nedvomno dati prednost velikim kmetijam pred majhnimi. Seveda se razume samo po sebi, da mora biti takšna velika kmetija v dobrih strokovnih rokah. Gospodarske prednosti velikega obrata so splošno znane; obstojajo pa zlasti v rentabilni (donosni) izrabi modernih tehničnih sredstev, kakršne pri majhni kmetiji ne moremo predvidevati, v smotrni koncentraciji (osredotočenju) delovnih moči in v dobrem strokovnem vodstvu obrata. Jasno je pa kajpak, da bi bile vse te in podobne prednosti velikega obrata tudi vedno in povsod dejansko uresničene. Saj najdemo marsikatero veleposestvo, ki se na njem gospodari skrajno površno in ekstenzivno. Pri takšnem gospodarstvu pač ne smemo govoriti o kakih znatnih prednostih. preje morda celo o nedostatkih takšnega obrata.

Poleg čisto gospodarskega vidika je pa potrebno upoštevati tudi socialni vidik. Kateremu gre prednost, je težko reči. Gospodarstvo gotovo nima samo svojega namena; z drugo besedo: gospodarstvo ne služi samo sebi, marveč blaginji človeštva. Predvsem blaginji gospodarja samega, preko njega pa tudi blaginji človeške skupnosti. Socialni vidik je pa v tem, da se morajo dobrine razdeljevati med ljudi po načelu družabne koristnosti. To se pravi: čim več ljudem kakšna dobrina (pa naj bo kakršna koli: ali gospodarska, ali kulturna ali politična itd.) koristi, tem bolj socialen je njen značaj. Pri tem mora vladati socialna pravičnost, ki preperečuje enostransko izkoriščanje dobrin v prid nekaterim poedincem a v škodo človeške družabne skupnosti.

Ko spregovorimo krilatico sedanjega časa: agrarna reforma, se moramo najprej vprašati, po katerem obeh vidikov naj se ravnamo pri reševanju zemljiško-posestnih problemov.

Meni se zdi, da že v besedi agrarna reforma prevladuje socialni vidik! Vendar pa ne v tem smislu, da naj bi bil gospodarski faktor povsem v ozadje potisnjen. Najti je treba nekakšen sporazum med obema. Pri vsem pa še to upoštevati, da se mnogi gospodarstveniki sklicujejo pri zagovarjanju velikih kmetij tudi na to, da zlasti v času prehranjevalnih kriz rešujejo mestno prebivalstvo predvsem veliki kmetijski obrati. Ti pridelajo mnogo nad svojo lastno potrebo in zalagajo z viški pridelkov mesta ter industrijske kraje.

Če vse navedene činitelje upoštevamo, kakor zaslužijo, nikakor ne moremo enostavno reči: velika posestva naj se do neke mere razdelijo med male kmete in bajtarje, pa bo vprašanje agrarne reforme zadovoljivo rešeno! Še dolgo ne!

Struktura ali zgradba kmetijske produkcije v zvezi z ustrojem socialnih plasti v kmečkem stanu je preveč zamotana, da bi bilo vse to možno rešiti na tak enostaven

način. Odkar živi na tej zemlji kmet in do kler bo še živel, bo gospodarska in socialna struktura zahtevala poleg močnega posestnika, ki potrebuje tujih delovnih moči, tudi malega kmetiča, ki je deloma morda vaški obrtnik, deloma pa oddaja delovne sile v najem in se s tem vzdržuje. Vmes med obema bo pa živel srednji kmet, ki ima toliko zemlje, da lahko preživlja svojo družino in si še nekaj more prigospodariti.

Le če se posreči kmeta v zgodovinsko-gospodarskem pomenu uničiti in iz njega napraviti brezlastninskega kolektivnega delavca, se bo ta struktura do temelja podrla. Kaj bi iz tega nastalo, je danes težko reči. Manjkajo nam zgodovinske skušnje. Z ozirom na bistvo in značaj kmečkega človeka je verjetno, da bi tak poizkus, izveden po vsem svetu, privedel človeštvo v katastrofo. Kajti človek je pač človek — in človek, ki ima posla z zemljo in kmetijstvom, bo ostal kljub vsemu v bistvu tak, kot je bil tisočletja. A eno je gotovo! Na ta način bi bila agrarna reforma dokončno in temeljito rešena.

Kako pa — če ostane vprašanje agrarne reforme odprto — spraviti v sklad gospodarske in socialne činitelje?

Zdi se, da preveliko povdaranje o izredni donosnosti velikih posestev ni popolnoma upravičeno. Resnica je in bo ostala, da se na takšnih posestvih zemlja dostikrat površno izkorišča in obdeluje. Tuja delovna sila je pač le — tuja, ki ji ni dosti mar, kako je to in ono delo izvršeno. Vse drugače intenzivno obdela svojo zemljo n. pr. srednji kmet s svojo družino. Tu so vsi osebno

zainteresirani na uspehu. Naj, nihče tega važnega dejstva ne podcenjuje!

Zato bi s tega vidika bilo mogoče spraviti v sklad gospodarsko in socialno stran in reči, naj se velikim posestvom do gotove meje (ki ne more biti povsod čisto enakal) zemlja odvzame in da malim kmetom. Toda ne je podariti! Kmet jo mora v znosnih obrokih polagoma odplačati. Le na ta način bo imela zanj veliko vrednost.

Zlasti velja načelo razdelitve kmetijske zemlje pri veleposestvih in večjih obratih, ki so v rokah nekmetov in pa v lasti pravnih (juridičnih) oseb (družb, bank, koncernov i. t. d.). Načelo: „zemljo kmetu“ je v jedru pravilno in ga je treba upoštevati.

Na ugovor, da veleposestva zalagajo ne-kmečke plasti z živčevje (kar je važno pri prehranjevalnih krizah, ki so pa v normalnih časih zelo redke), bi bilo ugotoviti, da z gospodarsko-prehranjevalnega gledišča pač ni razlike v avtarkični (samolastni) prehrani, ali obdela zemljo v kakšni deželi veleposestnik in kajžar, ali pa z agrarno reformo nekoliko bolj posestno izenačen kmet. Kajti v tem primeru je treba prehranjevati tudi vse tiste podeželske družine, ki radi pomanjkanja zemlje ne pridelajo skoraj nič ali pa mnogo premalo za lastno prehrano. Če se takim družinam omogoči z dodelitvijo zemlje, da dosežejo samopreskrbo, je prehranjevalno breme s tem olajšano in pride olajšava v dobro mesto.

Posebno poglavje pri agrarni reformi so gozdovi. Tega poglavja danes ne bomo navedli. Pustili ga bomo za kdaj pozneje. Reči je treba samo to, da je pri obravnavanju gozdov od strani agrarne reforme treba uporabiti nekoliko drugačno merilo kot pri ostalih zemljiščih.

—kš.

Jugoslovanska industrija

Prinašamo pregled jugosl. ind., ki smo ga povzeli po poročevalni službi UNRRA-e.

Predvojna Jugoslavija s približno 800.000 industrijskimi delavci, v svojem pomanjkanju kapitala in prevoznih sredstev ni bila dežela z veliko industrijo. Imela je rudnike bakra, kroma; tehstilne tvornice v Sloveniji in Hrvaški; premogovnike v Srbiji, rudokope za železno rudo, jeklarne v Zenici, kemične tovarne „Zorka“ ter tvornice aluminija in cementa v Dalmaciji. Večina produktivnih vrednosti teh podjetij je bila šele v razvoju, do katerega pa ni prišlo vsled pomanjkanja električnega pogona.

Nacisti so skušali dobiti nadzorstvo nad surovinami v Jugoslaviji in so zajeli obstoječo industrijo, kot del vojnega plena. V tem pa so se všteli, kajti osvobodilni pokret je preprečil razširjenje proizvodnje in postavil ravno najvažnejše tvornice izven obrata. Vojna se je končala, še predno so mogli nacisti izvesti svoj dalekosežni načrt.

Država je prevzela nadzorstvo v času, ko je bila jugoslovanska industrija razmajana po okupatorju. Treba je bilo temeljite obnove. Vsekakor je bilo v osmih mesecih po osvoboditvi mnogo storjenega.

Kurivo kot podlaga vsej industrijski proizvodnji, mora biti prva skrb vlade. Pre-

vozna sredstva, gonilna sila in še drugi činitelji tudi vplivajo na proizvodnjo. Obnova prometnih sredstev, ki je ključ do zgradbe nove Jugoslavije, tudi zelo zavisi od proizvodnje železa in jekla. Ko bodo popravljene prometne zveze, bo mogoče razdeljevati potrebne dobrine vsem državljanom. Obnova žag za proizvodnjo krovskega lesa ter obnova oblačilne in usnjarske industrije je bila na prvem mestu industrijskega načrta. Pri tem pa je treba predvsem priznati pomanjkanje moških delovnih moči v vseh panogah industrije. Kot neposreden ukrep so uvedli „udarništvo“, a kot dalekosežni razvoj, tehnično izobraževalne tečaje. Za nekatere teh tečajev, n. pr. za tečaj, kako se ravno z opremo za popravno cest, je UNRRA preskrbel vadiatelje. Nič manj nego desetisoč UNRRA-inih tovornih avtomobilov obratuje po jugoslovanskih cestah, predvsem ob Dalmatinskem obrežju.

Napredek težke industrije.

V začetku letošnjega leta je dosegla proizvodnja trdega kuriva 60% predvojne višine. UNRRA je prispevala razstrelivo ter tako pomagala obnoviti premogovno industrijo.

Proizvodnja železa in jekla pa ne napreduje vsled pomanjkanja koksa. Izvedli so

sicer nekaj začasnih obnov, toda to je omogočilo tvrdkam le 40% proizvodnje. Skoraj vse strojne delavnice so zaposlene s proizvodnjo in popravo prevoznih sredstev. V Zagrebu so v štirinajstih dneh obnovili za promet tri mostove in podobna poročila o uspešnem napredku prihajajo iz vseh krajev.

UNRRA si zelo prizadeva, da bi pomagala obnoviti podjetja za pridelovanje svinca, bakra, cinka in aluminija, ker ta proizvodnja omogočuje zamenjavanje za druge nujno potrebne dobrine. Pod nadzorstvom upravnih oblasti so pred kratkim podvzeli tako zamenjavanje, ko so odposlali 30 ton svinca v Švico in sprejeli v zamenjavo neobhodno potrebne sestavne dele za turbino v Beogradu.

Kemikalije, milo, gnojila

Najbolj primanjkuje pepelike in žveplene sode. Potrebne se jih za proizvodnjo stekla, papirja in mila; v tekstilni industriji kakor tudi v kemični. Po zadnjih poročilih je UNRRA dobavila 200 ton pepelike in 500 ton žveplene sode, toda treba bi bilo več dobav, da bi bila najnujnejša potreba krita.

Tvornico „Zorka“, ki je bila voditeljica v proizvodnji umetnih gnojil, so Nemci razdejali razen objekta za sulfat. Toda tudi ta ni obratoval vse leto vsled pomanjkanja kuriva.

Stanovanjske prilike

V glavnih mestih Jugoslavije niso stavbe zelo poškodovane po zračnih napadih, razen v nekaj mestih, kjer je bilo sovražniško gnezdo. Toda razdejanje po deželi, manjših mestih ter vaseh, je silno.

Do sedaj je bilo možno popraviti le manjše število stavb. Prebivalstvo je vidno ogrožano vsled slabih stanovanj, pomanjkljive prehrane in obleke.

Vsi javni zavodi in v prvi vrsti bolnice so prenapolnjeni. Pomanjkanje prostorov in učnih moči, onemogočuje redno šolo in univerzitetško izobrazbo. Tudi žetev je zelo trpela, kajti mnogo kozolcev in senikov je bilo podrtih ali požganih, tako da je bilo treba žito pustiti kar po njivah.

Gradbenega lesa ne primanjkuje, pač pa je preskrba z njim omejena vsled tega, ker je bilo veliko število žag razdejanih. Ves gradbeni les v Bosni in Hrvaški se porabi za lokalna obnovitvena dela. Upati je, da bo potreba po gradbenem lesu v krajih, kjer ni gozdov, krita iz Slovenije. Seveda pa bo Slovenija lahko izvažala le del lesa.

Cementna industrija je morda edina v Jugoslaviji, ki zadošča sedanjim domačim potrebam. Jasen dokaz za to je dejstvo, da je prejela UNRRA 2000 ton cementa za razdelitev drugim deželam.

Obnova še ne bo dovršena v tem letu

Lansko leto so praktično vse industrijske pošiljke prišle potom UNRRA-e. Z denarno podporo UNRRA-e je bilo mogoče doseči znaten napredek pri obnovi industrije. Vprašanje pa je, kaj bo z jugoslovansko industrijo, ko bo UNRRA nehala s svojim delovanjem. Čeprav bi UNRRA izpolnila svoj načrt, industrijska obnova še ne bo dovršena. Vsled tega se ni nadejati, da bi industrijska proizvodnja še to leto dosegla predvojno višino.

2.

„Kaj imam od življenja?“ se je skoraj togotno vpraševala.

Nič. Garam in nikjer se mi nič ne pozna. Tiste božjake, ki jih imam v skrinji lahko v enem tednu zapravim.

„Tine jih zapiše še prej“, se ji je v mislih porogala Marjeta.

„Koj po maši grem domov“, je ubila v hipu vse misli in pričela moliti rožni venec. Skozi okna je sijalo sonce in se igralo na lestencu, ki je visel spod stropa na sredo cerkve.

„Tinetu še zbogom ne rečem“, je pritrjevala odločni misli. „Z Marjeto bom šla, če vsa dekleta ostanejo.“

In še tako je sklenila; če jo Tine ne bo pustil na miru, bo šla služiti v Dražgoše. Že lansko leto jo je vabil Kremenc.

Maša je bila dolga, toda Rotiji je brž minila. Doma se je bila namenila, da bo šla k spovedi, zdaj so jo pa misli popolnoma zmedle. Ko ne bi videla gospoda, da je stopil iz spovednice, bi se na svoj sklep še somnila ne. Da bi ga ustavila, se ji pa ni dalo.

Marjeta je morala biti že zunaj. V cerkvi je ni bilo več. S prstom je segla v kropilnik in se prekrizala. Od vrat je še enkrat pogledala po cerkvi. Bila je skoraj prazna. Le kadilo, ki je plavalo nad klopmi in skozi katerega je sijalo sonce se, je modrikasto izpreminjalo.

Zunaj vrat ob zidu jo je čakal Tine. Suknjič je bil slekel in ga imel ogrnjenega čez ramena. Zadnji ljudje so stopali po stopnicah. Okrog štantov je bila taka gneča, da se je glava glave zadevala.

„Hotel sem že pogledati, če si šla skozi zakristijo.“

Tinetov glas je bil drug kakor pred ma-

Rotija

Povest

„Domov grem“, je odločno rekla Rotija. „Rotija!“ Tinetov glas je prosil. „Z menoj si, ne moreš pomagati. Sam si tako rekel.“

Obrnila se je, da bi šla. „Daj si dopovedati. Zate vem, da nisi kakor drugi. Z menoj pojdeš. Če kaniš z Marjeto, potlej vem, da ti ni zame.“ Meril jo je z drznimi očmi.

Čutila je, da so se njeni sklepi omajali in da je sonce premočno, da bi se ob tej vročini odpravila proti domu.

„Pojdi!“ Prijel jo je za roko. Izvila mu jo je, toda sledila ga je pokorno kakor pes. „Na kozarec greva k Štefanu, ko se sonce malo nagne pa proti domu. Zdaj je prevroče.“

Rotija se ni branila. Fant, ki ga ni sram priti z dekletom v gostilno, je ne bo potegnil. Mihovi fantje z Ostrega vrha so igrali. Mladini so šle noge na ples. Tine in Rotija sta sedla koj za vrata. Najmanj vroče je bilo tod in tudi bolj na kraju sta bila.

Tine je naročil golaž in liter vina. Rotiji je bilo malo nerodno in od začetka ji tudi zagaten zrak ni del dobro. Toda čutila je, da je lačna. Nadrobila je hruha v rdečo, dišečo omako in z vilicami lovila kosce.

„Le jej, pa pij zraven. Ne veš, kako si prileže.“

Tine jo je vabil. Nisi dala dvakrat reči. V grlu jo je peklo in kar pohladilo jo je,

ko je zvrnila kozarec belega, močnega vina.

„Kaj ni dobro?“

Zardela je prikimala. Sama sebi se je zdela tako nerodna in kar občudovala je Tineta, ki je tako ponosno ukazoval.

„Micka, prinesi še štiri kruhe!“ Takoj so bili na mizi.

Poldne je že zdavnaj odzvonilo. V sosednji sobi so pričeli plesati, Tine je vabil Rotijo, toda ni se dala pretentati.

„Ne, plesat pa ne grem. Vsi me poznajo, da sem dekla.“

Sram jo je bilo in tudi glava ji je bila nekam težka. Skoz soparico, ki se je dvigala z miz je videla Tinetov rdeči obraz in njegove rahlo skaljene oči.

„Saj je vseeno, kaj si. Pojdi!“ Vstal je in jo prijel čez pas.

„Veš, da ne grem. Saj bova morala kmalu iti. Dve uri imava do doma in ponoči ne bova hodila.“

Čutila je, da se je je vino že nekoliko prišlo.

„Nihče ti ne bo nič rekel. Jo vidiš?“ Pokazal ji je pest. „Samo eno naj kdo zine, koj mu jo dam po čeljusti.“

„Toda samo enkrat“, se je vdala in šla z njim v sosedno sobo, kjer so Mihovi godci udarili poskočno polko. Tine je udaril z nogo ob tla zgrabil Rotijo čez pas in se zavrtel.

Popoldne je minilo kakor blisk in sonce je izginilo z oken.

„Tine, domov morava. Pozna bova.“ Rotijo je bolela glava.

„Saj bo luna.“

Prav prositi ga je morala, da se je vzdignil.

„Da ne bo Marjeta spet gobezdala, da sem ves dan prepil,“ je dejal, ko ga je zaneslo skozi vrata.

Rotijine noge so bile težke. Šele čez čas se je malo uhodila. Tine se je neprenehoma ustavljal in govoril ter klatil neumnosti. Nazadnje se je ustavil in zatrjeval, da ne gre naprej.

„Na Prtovč ne grem. Krevsov mi je pravil službo v Kranju. V „Jugočeško“ grem. Imam že vse zmenjeno. Samo še pridem, pa je. In ti boš šla z mano, Rotija. Si slišala? Prtovčani pa naj gnoj kidajo kakor so ga doslej.“

Zaklel je in jo hotel objeti. Porinila ga je v stran, da se je opotekel.

„Takooo! Kakor ti je Marjeta naročila. Proketo ji bom še posvetil. Sem ji še dolžan.“

Nekaj časa se je dal spet vleči. Močno se je že mračilo ko sta šla od Češnjice navkreber.

„Poglej kako bova pozna pa še dobro uro imava do Prtovča.“

„Na Prtovč ne grem, sem rekel. V Kranj greva.“

Trda tema je bila ko je Rotija padla v hišo. Ni užgala luči, le na posteljo se je vrgla in zajokala na ves glas.

„Moj Bog, zakaj nisem šla v Železnike? Zakaj nisem šla?“

Grizla je v blazino in telo se ji je zvijalo. Po glavi ji je šumelo kakor da so zajezene vode našle izhod in udrle spod zatvornic.

„Moj, Bog, kaj sem storila, zakaj sem šla?“

Tine se je šele pod jutro zbudil v gmajni. Počasi se je zavedel, se otepel iglovja in odšel domov. Pod noč pa se je spet odpra-

Iz govora zunanjega ministra Bevina

Iz uradnega parlamentarnega poročila britanske Spodnje zbornice (Weekly Hansard Nr. 25).

Avstrijski problem so že leta 1943. obpravnavali v Moskvi in sklep se je glasil: „Po skupnih posvetovanjih v duhu Atlantiske listine so se vlade Zvezne kraljevine, USSR in Združenih držav zedinile v tem, da je treba Avstrijo, prvo svobodno deželo, ki je padla kot žrtev nacističnega napada, osvoboditi izpod nemškega gospodstva. Izjavili so, da žele zopet svobodno, neodvisno Avstrijo, ki bi avstrijskemu narodu samemu odprla pot k odnošajem z onimi sosednjimi državami, ki so stale pred podobnimi problemi in zadobiti ono politično in gospodarsko svobodo, ki je edina podlaga za trajen mir. Avstrijski narod pa mora misliti na to, da nosi odgovornost, ki se ji ne more izogniti, in da bo pri pogodbi brez dvoma vračunan njegov lastni prispevek k osvobojenju domovine.

V nobeni točki te pogodbe o premirju ni bilo kakšne omembe, da naj bo načeto italijansko ozemlje.

Res je, da ni nihče stavljal pogoja, da se ne sme podvzeti nobenih sprememb meja. Dovolite mi, da spomim odbor na to, da Avstrija še ni svobodna. Ne ve se še, če ne bo vzhodni del ločen od Avstrije. Stanje je zelo pereče, celo še v sedanjem trenutku. Nestalni položaj daje misliti, kakšen bo zadnji izid. Tudi jaz moram to šele opazovati. S pogajanjem o Avstriji v Parizu niso pričeli. To je bilo septembra meseca lanskega leta sklenjeno v Londonu. Takrat me nihče ni silil, da bi soglašal s sklepom. Tega ne rečem samo tukaj pred odborom. Če soglašam, moram nositi odgovornost za svoje soglašanje; nočem se skrivati za izgovorom, da sem bil prisiljen storiti nekaj. Jaz sem to storil in storil sem z odprtimi očmi.

Prišli smo do vprašanja mirovnih pogodb, kakor je bilo sklenjeno v Potsdamu, predno sem prišel tja. Odbor se gotovo spomni, da so hoteli štiri dežele razpravljati o mirovni pogodbi z Italijo. Tri dežele bi morale razpravljati o mirovni pogodbi z nemškimi satelitskimi državami in dve o mirovni pogodbi s Finsko. To je bila moskovska določba sveta zunanjih ministrov.

Vsled tega je bil trden sklep, da Avstrijske meje ne bodo spremenjene in da bodo vse manjše popravitve meja, ki bi jih Avstrija zahtevala v svoj prid, obležale sklepom tega sveta. Mislil sem, da je pametno, ustaviti celo vrsto zahtev, ki bi prišle in omajale to deželo, ki je bila tako pomankljivo sestavljena po Versajski pogodbi.

Naslednje vprašanje je bilo: Kaj je manjša popravitev meja? Priznati moram pred zbornico, da sem svoj čas bil mnenja, da bi lahko smatrali ozemlje kakor n. pr. Pustriška dolina z železniško progo ki teče po njej, kot manjšo popravitev meje. Ne dvomim, da bodo pri mirovni konferenci govorili o tem. Toda končno sem vedno zavzel svoje stališče spričo vseh težav, ki so se pojavile v zvezi s tržaškim vprašanjem in drugih potegnitvah meja in tega nikakor

ne obžalujem. Ogledal sem si meje, ki jih je svojčas potegnil Wilson. Wilson je predlagal, da bi potegnili mejno črto proti Italiji od Bozena, Merana navzdol v Pustriško dolino in nato naravnost navzdol proti Albioni. To je bila Wilsonova meja. Toda po razgovorih in v poznejšem času, je vključil tudi Brenner v to ozemlje. Sestal sem se z dr. Gruberjem in zavrnil njegove napade.

Moje mnenje o tem ozemlju, ki šteje približno 200.000 prebivalcev, je sledeče: Ne bi smel rabiti besede „priključitev“, toda če se je vsled jasnosti poslužujem, tedaj leži rešitev v priključitvi proti jugu in ne proti severu, radi pozitivne trgovsko gospodarskih momentov, v carinarstvu med Avstrijo in Italijo in v ozemljih, ki leže na jugu. Trdi se da tvorijo ta poljedelsko enoto, toda pod Musolinijem so izgubila velik del svojih dohodkov. Zato sem dejal Italijanom in Avstrijcem, naj skrbje za obnovno ugodnih pogojev. Če pogledamo črto, ki teče pod imenom francoska meja od Trsta skozi Gorico proti zapadu Brennerja, se nahaja vse v italijanskem ozemlju. To je, mislim, prednost. In tukaj je, če bo vse spretno izrabljeno, idealno področje za tujski promet, ki more dvigniti življensko raven. Predpogoj pa je, da ne bodo obstojali ne potniški list, ne vizum, ne drugi zaporni ukrepi. Stremel bom za tem ciljem. To je, kar bi res rad videl. Na pariški konferenci sem stavljal besedo, ki je bila sprejeta pri vseh velesilah in po kateri naj bi ne obstojale nobene zapore na železniški progi, ki teče od Brennerja proti

Lienzu, da bo zveza v osrčju Evrope do Brennerja odprta vsem ljudem; a Italijani ne smejo postavljati ljudem, ki se nahajajo na njihovem ozemlju, nobenih zaprek na pot. Iz gospodarskega vidika smatram to za veliko prednost.

Dejstvo je, da porabi Avstrija samo majhne množine elektrike iz naprav onkraj meje. Po drugi strani pa sem trdno prepričan, da leži tukaj velika gospodarska prednost za obe deželi.

Kakšen smisel ima, če bodo železnice prekinjene? Električne železnice so ena izmed gospodarskih nujnosti ozemlja.

Ce hočemo preprečiti ponovno oživitvev Nemčije in posebno Prusije, tedaj se mi zdi vabljiva zamisel, obrniti evropsko trgovino bolj na Sredozemsko morje in manj na Baltik. Če se bodo Južno nemško ozemlje, Avstrija, obmejne države in Češkoslovaška obrnile proti dobro razvitemu in denarno oskrbljenemu pristanišču Združenih narodov kakor je Trst — pristanišče, ki bi ne služilo stratežičnim namenom temveč predstavlja jo čisto trgovsko pristanišče — tedaj vidim na tej skupni zemlji, četudi pogledam za dvajset let naprej, možnost velike združitve na področju gospodarstva.

Upam, da imam prav v svojem presojanju. Po tem, kar smo storili, da bi na jugu zadovoljili Jugoslavijo čutim, da smo na severu prišli pri pogajanjih s Trstom na skupni imenovalec. Čutim, da sem izvršil zares dobro delo, kar se tiče Trsta. Če pretehtam vse skupaj upam, da leži skupno stremljenje v interesu Avstrije kakor tudi Italije in Srednje Evrope.

Morda vas bo zanimalo

Kanadski ministrski predsednik Mackenzie King, ki se je vrnil pred kratkim s svojega potovanja po Evropi v Kanado, je izjavil v parlamentu, da vlada v gotovih predelih Evrope nekaj sen nemira in nevarnosti, ki bi bil zmogel razpaliti na tem kontinentu revolucijo. V srednji Evropi se položaj vedno bolj slabša, medtem ko se v Franciji, Belgiji, na Holandskem in na Danskem izboljšuje. V vzhodni Evropi je položaj obupen. Če prebivalstvo srednje Evrope ne bo v najkrajšem času preskrbljeno z živili, oblačili in drugimi življensko važnimi sredstvi, bo mogoče že v najbližji bodočnosti govoriti o lakoti, boju in uporu. Stanje bi mogla rešiti samo boljša organizacija za razdeljevanje skupaj z ukrepi za odpravljanje breposelnosti. („Salzb. Nachrichten“, 2. Jg., Nr. 139.)

Poljski veleposlanik v Združenih državah Lange je izjavil, da bodo baje preložili parlamentarne volitve na Poljskem, ki so bile predvidene za november. Lange, ki se je ravnokar vrnil iz Poljske v Washington in še spotoma v Londonu kratko ustavil, je dobil na Poljskem vtis, da volitve v določenem roku „niso zaželenje“, dokler traja med poljskimi strankami vladne koalicije še takšna stopnja nesloge. „To moje mnenje“, je rekel Lange, „se točno strinja z onim, ki ga ima socialistični ministrski predsednik

Moravski. Celo vodja kmečke stranke Mikolajcik pomembno nasprotuje temu načrtu.

Zastopniki Združenih držav, katere je imenoval predsednik Truman, pri anglo-ameriški komisiji za Palestino so zaključili svoje pogovore o krizi v Sveti deželi in predali vprašanje vladnemu odboru. Kakor je objavil govornik zunanjega ministrstva, bo ta odbor sestavljen od vojnega ministra Achesona. — Čeprav predsednik Truman z nobeno besedo ni omenil svoje stališče k temu vprašanju, trdijo, da ne odobrava britanskega načrta, razdeliti Palestino v arabsko in židovsko državo. (United Press.)

Generalisim Stalin je sprejel v Kremlju Herolda Laskija, bivšega predsednika britanske delavske stranke, kakor tudi druge člane odposlansva britanske delavske stranke, ki so obiskali Moskvo.

Obisk je trajal dve in četrt ure. Laski je po obisku dejal: „Porazgovorili smo se o mnogih vprašanjih, ki nas zanimajo. Stalin nam je postavil mnogo vprašanj o našem vladnem sporu. Pokazal je podobnost nalog, ki jih morata v poedinosti rešiti obe vladi. Povdaril je tudi, da je med obema našima zemljama možno prijateljstvo.“ — Harold Clay, namestnik glavnega tajnika transportnega in splošno delavskega strokovnega združenja je dejal, da je bil sestanek s Stalinom „veliko doživetje“.

vil v dolino z nabitim oprtnikom in težko culo.

Rotija je šele čez tri tedne zvedela, da je odšel v Kranj in da je njegova bajta zaprta.

Nemirna vest

Rotija je bila že nekaj dni kakor pijana. V kajži ni imela obstanka. Kamor se je zasukala, od povsod ji je kričalo v obraz: Candra; taka si kot tiste v mestu, ki se prodajajo.

„Nisem.“ se je branila. „Tine me je spjeljal. Opil me je.“

„H konjedirki pojdi“, jo je nagovarjal neznan glas.

„Ne grem“, se je koj uprla.

„Vsi bodo s prstom kazali za teboj. Nemara te Škovinc še iz kajže nažene. Zdaj je še čas, da se premisliš. Saj te Tine ne bo nikdar poročil. En mesec je že v Kranju pa se niti s karto ne oglasi. Kaj hočeš z njegovim otrokom?“

Neznani glas je pritiskal nanjo. „Pojdi h konjedirki, ta ti za nekaj soldov vse uredi. Nihče še vedel ne bo za tvoj greh. Ali mar misliš sramoto sama nositi? Saj je Tine večji krivec. Kar odloči se.“

„Ne grem“, je Rotija stiskala pesti in solze so ji stale v očeh. „Ne grem, otrok je moj.“

„Kakor hočeš. Ko te bo Škovinc pognal spod strehe, ti bo pa žal. Toda takrat bo prepozno. Zdaj imaš še priložnost.“

V kajži ni mogla zdržati. Morala je ven. Zunaj v soncu med ljudmi, v vrvenju vaškega življenja in dela, se je vsaj nekoliko raztresla. S stisnjenimi ustnicami je premišljala svojo grenko skrivnost, zdaj še nikomur znano in na tistem upala, da se Tine le oglasi in izpolni svojo besedo.

Saj ji je vendar rekel, da jo bo vzel s se-

boj. Prtovč je sovražil, hotel je živeti daleč od njega.

„Misliš, da te je ljubil?“ se ji je zarežal tisti neznani glas iz kajže.

Rotija ni hotela več misliti naprej. Tudi nazaj ne. Zanj je bila dovolj bridka sedanjost.

Največ muk ji je povzročila čudna slabost, ki se jo je na gotove čase lotevala. Komaj je kaj pojedla, že se ji je obrnil želodec.

Najhuje je bilo ob žetvi. Škovinc jo je prvi najel. Že prvi dan ji je bilo tako slabo, da je mislila, da ne bo zdržala. Kar mimogrede je poslušala klepet drugih žanjic, se zdaj pa zdaj zravnala in pred očmi se ji je meglilo. Marjeta jo je nekajkrat vprašala, če ji je slabo.

„Nič mi ni. Le želodec me malo boli. Pogreto kašo, ki mi je oni dan ostala, sem jedla in od tlej mi ni nič prav.“

„Si se že vode napila nanjo.“ ni Marjeta nič uganila. „Tudi soparica ti nemara dobro ne dene. Menda nas bo že sredi popoldneva dež prepodil.“

Pa jih ni, čeprav bi Rotija rada videla. Južinala ni skoraj nič, pa še tisto ni ostalo v njej. Vse je nazaj vrgla. Popoldne malicati ni hotela, večerjo pa je raje vzela s seboj.

„Pelina si kuhaj“, ji je zvečer svetovala Marjeta. „Čaj no, ti ga bom kar malo narazala.“

Rotija je bila tako trudna, da se tudi braniti ni hotela. Najraje bi padla na klop pred hišo in vse povedala, da bi vsaj še eden nosil njen križ. Toda Marjeta je s tako vnemo rezala pelinove vršiče, da je ni hotela spraviti v žalost. Naj reva misli, da jo res boli želodec.

V nočeh se je premetavala brez spanja po

postelji in preganjala misli, ki so se ji vsiljevale.

„Če bi mu pisala in povedala kako je z menoj, Morda bi se me usmili in me poročil. Saj se je mladi Kremenc tudi prav na zadnji čas. Ljudje so nekaj časa obračali jezike, otrok pa ima le očeta. Še ne ve ne, da bi bil lahko brez njega.“

„Ne prosila ga pa ne bom. Zdaj bi mi že lahko pisal, ko bi mu bilo kaj zame. Morda bi me nagnal še...“

Spomnila se je psolve s katero so ljudje obmetavali ničvredne ženske.

„Taka pa nisem. Bog ve, da ne.“ Solze so ji kar same tekle, ni jih mogla ustaviti.

„Marjeta je prav imela. Le zakaj je nisem poslušala? Lepo mirno bi živela in še vedno lahko upala, da se bom kdaj omožila. Zdaj so vse sanje proč. Z otrokom me ne bo nihče vzel.“

Noči se je Rotija najbolj bala. Z neizprosno silo je vrtela vest in pobijala ugovore enega za drugim. Rotija se ni imela kam opreti. Že je mislila, da se je rešila težeče more in vso krivdo zvrnila na Tineta, pa je spet iz noči prišla beseda in pobila njeno.

„Tudi sama si kriva, da bo otrok revež in brez očeta. Zakaj si šla ponoči s pijancem sama? Za dne bi šla kakor nekatere druge. Pošteno družino bi imela.“

Rotija se je zaman borila. Noč s svojo tišino jo je trdo držala in neusmiljeno razgaljala njen greh.

„Ljubila bom otroka kakor da je samo od mene“, je skoraj že prosila za milost. „Za mater in očeta mu bom.“

„In vendar mu bo vse življenje nekaj manjkalo.“

Vest se ni dala pomiriti.

Rotija je zjutraj vstajala bolj zmučena

MALI OGLASI

Sprejemmo kamnoseke in strokovne delavce za kamnolom. Nudimo najboljše plačo, zelo dobro hrano in prijetno stanovanje. Pišite nam, obiščite nas! **Kamnolom Niedrist**, Lienz, i. Osttir., Jahnpl. 17. 153

Kmečki delavec, popolnoma zanesljiv in pošten, samski, bi rad stopil v službo pri dobrem krščanskem posestniku z novim letom; plača po dogovoru. Cenjene ponudbe poslati na upravo „Kor. kron.“ 158

Slovenka, stara 35 let, iz kmečke hiše v lepi Podjuni, ki zna kuhati in šivati, želi spoznati Slovence iz Celovca, starega 40 let. Dopise poslati na „Kor. kroniko“. 159

Poizvedbe:

Naprašamo vsakogar, komur je kaj znano o **Justinu Jus**, roj. 1921 v Celju, po poklicu krojaška pomočnica, poslednje vesti iz Ljubljane 1943/44 leta, naj izvoli to sporočiti na: Johan Poje, Feldbach b. Graz, pošta ista. 160

Poizvedujem, kje je **Gregorič Matija**, roj. 1926. Podstene št. 11, obč. Fara, okraj Kovečje. Začetkom maja 1945 je bil ranjen pri Tržiču in odpeljan v bolnico v Celovec. Ako kdo kaj ve o njem, naj to čimprej javi na naslov: Kajfež Matija, UNRRA D. P. Camp, bar. 16/21, Lienz-Peggez. Osttir. 161

Naprašam vsakogar, komur je kaj znano o **Neži Stauduhar**, roj. Verderbar v vasi Vert. obč. Stari trg ob Kolpi, naj sporoči stricu na naslov: Kajfež Matija, UNRRA D. P. Camp, bar. 16/21, Lienz-Peggez, Osttir. 162

Iščem brata **Milavca Miroslava** iz Laz pri Ljubljani; 18. marca 1944 je bil pogrešan na Krimu in se od takrat še ni javil. Če kdo kaj ve o njem, naj sporoči na naslov: Milavec Danica, učiteljica, UNRRA, D.P.C., Lichtenstein b. Judenburg. 163

~~~~~

Obsodbe vojaškega sodišča v Lienzu

Konrad Hasler je bil obsojen na 13 dni zapore, ker je brez dovoljenja prekorachil mejo med Italijo in Avstrijo.

Frančiška Kenk, ki je prekoračila 10 kilometrsko mejo za preseljence, je bila obsojena na 15 dni zapore in privedena v taborišče Steinfeld.

Fotij Galati je bil iz istega vzroka obsojen na 15 dni zapore.

Rudolf in Rosa Luetzow sta bila radi nedovoljenega vstopa v zaporno ozemlje obsojena na 28 dni zapore.

Cela vrsta drugih oseb je bila obsojena radi nedovoljenega prekoračenja meje in vstopa v zaporno ozemlje na zaporne kazni od 8 do 11 dni.

Če bi imela narava toliko zakonov, kakor jih ima država, sam Bog je ne bi mogel vladati. (Boerne.)

Najboljši način maščevanja nad nekom je ta, da se ga ne posnema. (Marc Aurel.)

kakor je zvečer legala. Za zajtrk je spila lonček pregretega mleka. Dovolj ji je bilo.

Ko je bilo požeto pri Škovincu je šla še k Jajtu Matičovcu. Morala je pokazati, da je takšna kakor vselej. Pridna in neutrudna. Pozimi je dñine malo, živeti pa je vendarle treba. Pri žetvi je delala vselej samo za moko. Gospodinje so ji rade še kaj navrgle, tako, da ji pozimi tudi z zabelo ni bilo težko. Prav lahko je rinila in še včasih kaj prodala.

Pri Matičevcu so se ženske spravile nad Tineta. Rotija bi najrajši odšla z njive tako ji je bilo težko. Toda morala jih je poslušati.

Začela je Jaksova Mica. „Slišala sem, da gre Tinetu prav dobro. S Krevsovim skupaj stanujeta. Oba sta seveda precej na pijano in se dobro razumeta. Ono nedeljo je bila Jakeljnova v Kranju in je Tineta srečala. prepeljal je neko punčaro pod roko, če si moreš misliti, in Anice še poznati ni hotel. Prtovčanov sploh ni maral, da jih je pa tako brž izgubil iz spomina si pa spet nemorem misliti. Prav nič prida ga ni. Zgubil se je do kraja kakor njegov oče.“

Rotiji je bilo vroče. Kri ji je kar plesala po žilah, in najraje bi prosila, naj nehajo govoriti o njem.

„Pa je škoda za fanta“, se je za Tina zavzela Bregarjeva. „Nič kako pripraven je bil za delo. Pri nas je naredil svinjak. Za ter sarja in mizarja je zalegel.“

Jaskova ni hotela, da bi kdo hvalil, kar je ona obsodila.

„Več škode je naredil kakor dobrega. Za dekleti je lazil in hvala Bogu, da ni katere onesrečil. Rozo skoraj da ni ujel. Ko bi ne bilo Škovinčeve Marjete, bi si danes že pulila lase.“

(Dalje prihodnjije.)